

Nemunas

Nr. 34
(307-748)

2010 m.
spalio 14-20 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

Kauno Laiptai

Gaila, kad gyvenimas jau baigiasi

3-7 p.

Poetė Ramutė SKUČAITĖ 2009 m. apdovanota Nacionaline kultūros ir meno premija už mažų ir suaugusių žmonių pasaulio vienybę, už žodžio skaidrumą. Laureatę kalbina Andrius JAKUČIŪNAS.

Pri(si)minimai apie klasiką

Raminta GAMZIUAKITĖ-MAŽIULIENĖ

Muzikos vaidmuo

Thomo Manno kūryboje

Algis Henrikas ČIGRIEJUS

Ilgas pamokslas

Robertas KETURAKIS

Nėra daugiaveidės teisybės

Erika DRUNGYTĖ

Jono Krikštytojo vanduo
meilės lauke

Grojanti ir dainuojanti
mokykla

Kauno Juozo Gruodžio
konservatorijai – 90

2 p.

9 770 134 314 007

Grojanti ir dainuojanti mokykla

Kauno Juozo Gruodžio konservatorijai – 90

Tylioje J. Gruodžio gatvelėje višą dieną vyksta nemokami koncertai atsitsikintiems praeiviams – pro langus kartu su vėjo išpučiamomis užuolaidomis skrieja muzikos garšai. Mokiniai „zulina“ gamas, nedidukus preliudus ar etiudus. O praeivai pakliūva į būsimo Lietuvos muzikinio gyvenimo užkulisius, nes tie, kuriems dabar artėja pilnametystė, kada nors koncertuos scenose ar mokys kitus. Vėlyvaisiais tarpukario metais statytame pastate muzika skamba net negrojama, nes jau beveik įsigėrusi į sienas.

Didysis jubiliejaus šurmulus praėjo, mokiniai vėl susikaupė mokosi, o mes kalbiname mokyklos direktorių Kestutį BLIUJŪ, kuris čia žino beveik viską ir apie visus.

– Direktorių dinastija jūsų mokykloje tikrai išpūdinga – Juozas Naujalis, Juozas Gruodis... Kaip sekasi teisti jų darbus?

– Direktoriavimas – sudėtingas darbas. Tuo labiau kai esi ne paskirtas, o išrinktas kolektivo, nes jis manimi pasitikėjo. Šias pareigas einu ketvirtus metus, taigi mokyklai vadovauti pradėjau sunkiu metu. Valstybės ir konservatorijų padėtis labai sudėtinga. Norima sumažinti, susiaurinti muzikinio švietimo sistemą, tačiau taip ir neaišku, kaip ji turėtų atrodyti ateityje. Funkcionieriai dažnai ją mato visai be konservatorijų, todėl mes patys turime įrodinėti savo vertę. Jau daugybė metų mums neskriamos reikiamos lėšos. Tačiau, nepaisant to, laikomės ir ne pasiduodame propagandai. Valstybė mėgina taupytį kultūros sąskaita, tačiau be jos mes tapsime cukrinė rinkelių augintojų šalimi. Daugybė pinigų išschausta nesvarbiems valdininkijos reikalams, bet neskiria kultūrą ir švietimui.

– Tačiau neatrodo, kad mokykloje tvyročių labai jau pesimistiškos nuotaikos?

– Niekas už mus darbų neatliks, todėl stengiamės. Manau, kad mūsų mokykla labai reikalinga. Juk siekti muzikinio išsilavinimo ir ji gauti turi visos Lietuvos vaikai. Mes siūlo me net savo bendrabutį, kuriame gyvena iš kitų miestų suvažiavę mokiniai. Jais rūpinamės ir maitiname, tačiau už tai jie turi labai rimtai dirbti. O ir šiaip mes iš gyvenimą išleidžiame itin gerai pasirengusius žmones. Vidinė disciplina, kruopštus darbo įgūdžiai, kurių pas mus vaikai išgyja, praverčia net ir nuo muzikos nutolusiose profesijose. Mes ugdomė būsimus Lietuvos intelligentus. Stengiamės, kad aplinkui vyrautų laisva ir kūrybiška dvasia.

– Tačiau suderinti vidurinės mokyklos reikalavimus su muzikiniu išsilavinimu tikriausiai nėra labai paprasta?

– Taip, o ypač pastaraisiais metais, kai tuo atžvilgiu pagriežtėjo stojimo tvarka į aukštąsias mokyklas. Tačiau jau minėtoji disciplina mūsų moksleiviams padeda neatsilikt iš šioje srityje. Nesenai atsisakėme kai kurių gal kiek pro pirštus į bendrojo lavinimo dalykus žvelgusių mokytojų ir dabar džiaugiamės tikrai puikiu kolektivu. Pas mus dirba ir jaunu specialistų, kurie turi naujų žinių, ir jau itin garbaus amžiaus pedagogų, kurie sukaupė pačių geriausią specialybės žinių, pagarbos vaikams ir mokinii yra labai mylimi. Dabar dirbtis mokykloje nėra paprasta, nes užaugo jauna karta, kuri aiškiai žino, ko nori, ir moka to pareikalauti.

– Vadinas, nejaučiate, kad vaku keičiasi labiau į blogą puse, kaip dažnai girdime?

Muzikos istorijos ir Muzikos formų grupė. 1927 m. pavasaris.

Konservatorijos sukaktimi džiaugiasi keturi nuo 1963 m. mokyklai vadovavę direktoriai: V. Blūsius, V. Balčiūnas, P. Gabalis, V. Pliskus.

– Man atrodo, taip kalba kiekvienei tėvui ir seneliui karta. Tačiau tuščiai, nes turime labai gero jaumimo. Jie ne tokie, kokie buvome mes, bet

ir gerai. Yra laisvesni, daug matę ir pažinę. Jiems nereikia gaišti laiko siekiant elementarių kasdienybės reikmių, kurių neturėjome mes, to-

Koncertų salės ir vargonų pristatymas. Jubiliejinių renginių pradedamas koncertas.

dėl laikų gali skirti visai kitam.

Žinoma, pasitaiko visko, nes dirbamė su gana sudėtingo amžiaus vaka. Jie pamažu žengia į suaugusiuosius pasaulli, todėl linkę maištauti, kovoti, ieškoti. Tačiau stengiamės į tai nekreipti dėmesio. Paaugliškas nepatenkinimas praeina. Būna, kad net iš mokyklos išmestas mokinys vėliau sugrižta pas mus dirbti.

– O kaip jiems sekasi studijuoti ir dirbti baigus jūsų mokyklą?

– Mūsų mokiniai tikrai puikiai išstoja į aukštąsias mokyklas ir dauguma studijuoja muzikos dalykus. Kai kurie patraukia į užsieni, tačiau net ir su jais stengiamės palaikyti ryšį. Dabar, kai atstumas menka kliūtis, dauguma muzikantų gyvena migruodami iš vienos šalies į kitą. Svarbiausia muzikui atskleisti ir tobulėti. O tada jau aplinkiniams atrodys, kad negali be jo išsiversti. Taip ir patenkama į pačius įvairiausius koncertus. Tokios drąsos mokiniai pas mus įgauna jau besimokydami, nes nuolat dalyvauja konkursuose. Kitaip negalėtų patikrinti savo lygio. Ir čia mums sekasi tikrai neblogai. Kai kuriomis specialybėmis mes neabejotinai lyderiuojame Lietuvoje.

– O kaip išlaikote įvairių specializacijų proporcijas? Juk vienais instrumentais žmonės labiau linkę groti nei kitais?

– Taip, tačiau šią problemą megime spręsti. Žinoma, visai nesenai atsiradus estrados ir džiazo specializacija, vadovaujama Lino Adomaičio, yra pati gausiausia ir populiarusia. Tačiau kai kuriais instrumentais grojančius specialistus rengiančiu

dėstytojų neturi né viena kita Lietuvos mokykla. Taigi atsiranda norinčių groti ir jais.

– Instrumentų ir šiandien darbui itin reikalingų kompiuterių turite pakankamai, vadinas, mokyklos ūkis nesurusta?

– Taip, bet savokos „išsavinti lėšas“ mes nevarojame, nes tokų lėšų paprasčiausiai neturime. Patys susirandame jų reikalingiausiem darbams. Šiais metais apleistose patalpose išrengėme naują išradimą, o laukdamas jubiliejaus suremontavome ir mokyklos salę. Džiaugiuosi, kad atsirado puikū žmonių, kurie galėjo padėti. O kiti ir dabar laukia atlygio už padarytus darbus. Pirmasis šventinis renginys ir buvo koncertų salės bei restauruotų vargonų pristatymas. Mes vieninteliai turime ne bažnyčioje išrengtus vargonus. O specialistai teigia, kad dar ir labai gerus.

– I mokyklos jubilieju veikiausiai susirinkti daugybė absolventų?

– Taip, stengiamės priimti ir pakviesi visus, tačiau tiek žmonių sunku suburti. Neturime tokį didelių patalpų, todėl rengėme koncertus skirtingų specializacijų muzikantams. Ir klausančiųjų, ir grojančiųjų bei dainuojančiųjų tikrai netrūko.

Svarbiausią renginių mėnesį užbaigė konferencija „Kauno Juozo Gruodžio konservatorijos 90-metis: raida, pasiekimai, ateities vizijos“. Svarbiausias jų tikslas – išsiaiškinti ir apsispręsti, kuri yra tikroji mokyklos įkūrimo data. 1920 m. valdžios įsakymu patvirtintas Muzikos mokyklos įkūrimas, tačiau yra ir kitų nuomonių, teigiamo, kad jis pradžia reikėtu laikyti J. Naujalo rengtų priaučių muzikos kursus. Tiesa, žinoma, kad jie veikė jau ir 1913 m. Taigi kodėl ne šią datą paskelbt mokyklos įkūrimo pradžią? Konferencijoje prieita prie išvados, kad geriausia būtų laikytis dokumentais mokyklos veiklą patvirtinančios datos.

Nuo 1920 m. mokykla labai pasiekė, tačiau jos istorija svarbi ir šiandien.

– Atrodo, kad steigt tokia mokykla buvo suskubta iš karto po nepriklausomybės paskelbimo. Na, o dabar požiūris į kultūrą tapo labai abejotinas.

– Tada žmonės suprato, kad be kultūros mes neapsieisime. Nei patys būsimė kam nors įdomūs, nei galėsime svečių pasikviesi. Ką jiems atvykus parodysi, jei neturėsime teatro, gerų muzikantų? Mūsų mokykla šiandien kiek galėdama prisideda prie aktyvaus kultūros vyksmo. Ypač Kaune, kuriame šiek tiek stanga naujų idėjų impulsų. Telieka vilnis, kad ateityje sulauksime pozityvių permainų.

*Kalbėjosi
Audronė MEŠKAUSKAITĖ
Kauno Juozo Gruodžio
konservatorijos mokyklos istorijos
kabineto fondų nuotraukos*

Mokyklos būstinė 1920-1944 m. Maironio g.

Gaila, kad gyvenimas jau baigiasi

Poetė Ramutė SKUČAITĖ 2009 m. apdovanota Nacionaline kultūros ir meno premija už mažų ir suaugusių žmonių pasaulio vienybę, už žodžio skaidrumą. Laureatę kalbina Andrius JAKUČIŪNAS.

– Kelių kartų vaikystė prabėgo skaitant jūsų eileračius, dabar tie žmonės linkę jus prisiminti kaip vaikų poetę, nors rašote netik mažiesiems skaitytojams. Vaikų literatūra visą laiką buvo tarsi periferinis žanras, net su tam tikru tragizmo atspalviu. Nors visuomet pripažinta, kad ji svarbi, ugdomi, ne menkesnė už vadinamąjį suaugusiu literatūrą, vis tiek ją lydėjo neįkyrus nevisaveriškumo jausmas. Ar nebuvu nuostabu, kad jūs, pašventusi svarbią savo gyvenimo dalį būtent vaikų literatūrai, buvote įvertinta svarbiausiu Lietuvos meno apdovanojimu – Nacionaline premija, šitaip tarsi pabrėžiant ir vaikų literatūros svarbą nacionaliniu lygmeniu? Ar tai reiškia, kad vaikų literatūrai atejo geresni laikai?

– Man atrodo, kad vaikų literatūra yra tokis svarbus dalykas, kurio neįmanoma apeiti, aš net nepasakyčiau, kad iš jų sovietų laikais nekreiptas dėmesys ar kad jo buvo mažiau. Skirstant respublikines premijas, viena jų visuomet būdavo teikiama už nuopelnus vaikams. Iš rašytojų ją yra gavę Martynas Vainilačius, Violeta Palčinskaitė, man regis, ir Jolina Degutytė. Taigi ne viskas buvo tik bloga. Ką jau kalbėti apie knygų tiražus, kurie anuomet būdavo dešimtūkstantiniai, o ir vėliau tada labiau skaitė.

Aišku, yra ženkli, kad vaikų literatūra igyja daugiau reikšmės, ir tai džiugina – visų pirma todėl, kad tas procesas vyksta ekonomiškai be galio suniku laiku. Sakykim, atsižiardo leidykla „Neko rimto“, kuri leidžia vien vaikų literatūrą – nepaprastai dėl to džiaugiuosi. Kol kas leidyklos žmonėms gal trūksta tam tikrų profesinių išgudžių būtent kaip vaikų literatūros leidėjams; nepaisant to, man atrodo, kad jie daro labai gražū ir gerą darbą. Be to, pastaruoju metu atsižiardo geranorių žmonių, kuriems pelnas nėra svarbiausias kriterijus, jie žino, kokiu keliu pasiryžo eiti, ir juo eina.

Žinią, kad man skirta Nacionalinė premija, sutikau ramiai, tačiau mane labai sujaudino, kad ji įteikiamai „už vaikų ir suaugusių pasaulio vienybę ir žodžio skaidrumą“. Ši frazė man ir buvo bene didžiausia dovana, ypač mane nudžiugino žodis *skaidrumas* – kažin ar galima tiksliau išreikštai, ką jaučiu, nes skaidrumas man atrodo labai esminga savybė, ypač dabar, kai matau, kaip ji visur trypiama ir niokojama.

– Mane ir turbūt daugelį kitų vadinamųjų suaugusiu literatūros kūrėjų persekiuja klausimas, kaip prieinama iki poreikio rasyti vaikams. Poreikį kurti galima bandyti aiškinti siekiu sudėlioti savo patirtį į lentynėles, suteikti jai formą ir naują turinį – nesunku nutuokti, kad rašytojas šitaip sprendžia savo problemas. Kaip išplaukia, iš šalių žvelgiant, altruistinis poreikis pastumė-

Ramutės SKUČAITĖS asmeninio archyvo nuotrauka

ti kažkur mažą žmogų ir nuspėti jo problemas? Kaip tai pavyksta aktualizuoti?

– Sakyčiau, tai taip pat yra dovana. (Esu iš šių klausimų daug kartų atsakiusi, todėl pasikartosi, nes mano požiūris nepasikeitė.) Rašai net negalvodamas, kodėl. Tiesiog tai ateina lygiai taip pat kaip įprastas rašymas, tik rašydamas suaugusiesiems gali sau daug daugiau leisti ir mažiau reikalauti – užteks ir to, kad tavo kūriny kam nors kaip kamerotonas atskambės tuo pačiu tonu – o kurdamas vaikams visalaik privalai galvoti, ar vaikas supras. Ar norės suprasti, ar jam šito reikia, ar tavo kūriny iš viso nenuves jo kur nors iš šoną ir nieko jam neduos – nei kalbos, nei moralės požiūriu. O ir parašius viską reikia dar sykį peržiūrėti per visus vienius mikroskopus.

Tačiau yra nemažai žmonių, kurie mano kitaip. Ypač dažnai su kitokiu požiūriu susiduravau dirbdama vaikų leidinių – „Genio“, „Žvaigždutės“ – redakcijose. Pavyzdžiu, skambini žmogui, kuris jau spausdinėsis anksčiau, net pripažintam autoriumi – poetui ar prozininkui – ir prašai duoti žurnalui kūrybos. O šis atsako: žinot, mano vai-kai jau užaugo, anūkų dar neturiu, tai dabar nieko nesu parašės. Nesuprastavau ir dabar nesuprantu, kaip galima šitaip mastyti. Juo labiau kad ir savo atžalų niekada neturėjęs žmogus gali būti puikus vaikų rašytojas. Sakykim, V. Palčinskaitė. Mano galva, ji yra labai aukštos prabos vaikų rašytoja, vadinas, nebūtinai reikia vaikų ir anūkų, yra kažkas kito, svarbesnio. Kaip jau minėjau, aš tai vadinu dovana.

Bet šiaip vaikų ir suaugusiu poezijos aš neskirčiau, nes, kaip sako profesorė Viktorija Daujotytė, nėra vyriškosios ir moteriškosios poezijos, yra tik poezija.

– Ką tuomet manyti apie vadinamąjį pa-auglių literatūrą?

– Pasakysiu atvirai – gal jos reikia, o gal ir ne. Kartais susidaro išpūdis, kad pa-auglių literatūra kuriama hipotetiniam skaitytojui

pačia kalba. Gal jis ir pageidautų skaityti ką nors modernesnio, bet ir tokia – neva senio-kiška – knyga gali jį sudominti. Dėl to nesijaudinu. Jei kas nors iškrito į jo būsimą gyvenimo kraitę, tai gerai, jei ne – tai ne. Ką darysi. Bet aš visuomet sakau, kad nekeiciu to požiūrio, ir nemanau, kad turėčiau laiko pakerti.

– Ką tik prabilote apie blogį. Kaip siūlytumėte su juo grumtis?

– Pradékime nuo pačių pradžią, nuo parasciausiu dalykų. Vaikelas ēmė vaikščioti, kalbėti – išmokykime jį žodžiu „aciu“, „prašau“. Išmokykime pasakyti „atsiprašau“. Jū niekas šito nemoko – kad ir kaip būtų keista. Manau, čia yra blogio ištakos. Kartą vienoje mokykloje turėjau susitikimą su moksleiviais. Aš įėjau, jie neatsistojo. Vadinas, jū niekas nemokė, kaip derėtų sutikti žmogų – o tai yra taip paprasta! Paskui mes įsikalbėjome, beje, apie visai kitus dalykus, tačiau man išeinant jie visi atsistojo.

Man labai negražu, kai troleibuse jauni žmonės, studentai sėdi, o seni žmonės stovi. Tada aš labai gerai atsimenu, kaip mane mokė: tu taip nedaryk, negražu. Sąvokos „gražu“ ir „gera“ yra labai arti viena kitos. Jeigu neužmiršime šių paprastų dalykų, blogis negalės klesteti.

– Vadinas, jūs manote, kad požiūris į kai kuriuos kultūros dalykus turi būti vienareikšmiškas?

– Yra dalykų, kurių negalima visiškai atsisakyti. Nes jie visai netrukdo, tik padeda.

– Didžioji jūsų kūrybinio gyvenimo dalis prabėgo sovietmečiu – t. y. begalinio, visuotinio konformizmo epochoje. Ar viduje nebuvovo tam tikro diskomforto kalbėti, mastyti apie aukštesnius dalykus, apie vertėbes, gérį, grožį, suvokiant prisitaikeliškumo mastą, – prisitaikeliškumo, kuris visais įmanomais būdais stengesi nenusvilti nagų, – ir pojūčio, kad natūraliai persismelki kažkokia dviveidyste. O gal mūsų ir anie laikai šiuo požiūriu nedaug testiskiria?

– O ar jums neatrodo, kad dviveidystė vi-sada egzistavo? Sovietų laikais aš buvau labai gerai pamokyta. Mane išvežė į Sibirą, ten praleidau septynerius metus, tėvas mirė lagerje, motina iškalėjo dešimt metų... (Nepatinka man žodis „tremtis“, nes jo nebuvavo – sakydavo „išvežtas“.) Ten supratau, kad mažiausiai reikia liesti į tuos dalykus, kurie tau kelia abejonių. Kad tai yra netiesa. Laikiausio principo tada, laikaus ir dabar. Bet abu laikotarpiai man labai skiriasi, nes anuomet iš manęs buvo daug atimta. Kartais galvoju, kad ir poreikis rašyti vaikams galbūt radosi iš to, kad mano pačios vaikystė tiesiog buvo perplėsta per pusę. Aštuonerių metų netekus tévo, jis jau buvo kitokia. Kitaip sakant, vaikystė liko ten, kur dar buvo Lietuva. Ten. Ir jeigu man reikia ką nors pasverti tarsi padėjus ant svarstyklę, gera tai ar bloga, turiu dar ir vidurinį svarstį – savo vaikystę Ten. Net iš visų aplinką, į visa tai, kas vyksta dabar, žiūriu per tą patį stiklą. Derinu ne su sovietų laikais, kurių man teko visokių matyti, bet su ana Lietuva, kokia ji liko mano atmintyje.

Nukelta į 4 p.

Gaila, kad gyvenimas jau baigiasi

Atkelta iš 3 p.

Ką parsivežiau iš tremties? Visų pirma suvokimą, kad gėris ir blogis nepriklauso nuo tautybės. Šventasis lieka šventuoju ir mėšle būdamas, o blogajam nebūtina pakliūti į blogą, kad taptų dar blogesnis.

– *Pabandykime sugrįžti į dabartį. Būtų labai įdomu išgirsti, kaip žiūrite į šiuolaikinės lietuvių literatūros procesus? Juk jiems įvertinti vargiai tinkta nos Lietuvos matas?*

– Sunku pasakyti, yra gerų dalykų, yra blogų. Šiek tiek konkrečiau galėčiau kalbėti apie vaikų literatūrą. Nesenai mirė rašytojas Gen-drutis Morkūnas, parašęs puikią knygą „Vasaras su Katšuniu“. Ji neabejotinai ļeina į vai-kų literatūros klasikos biblioteką. Yra daug gerų dalykų, bet taip staiga sunku juos įvardyti. Knygų turia ir skaitau, skaitau daug. Apskritai visa, kas vyksta literatūroje, yra prasminga.

– *Skaitytojai turbūt norėtų šį tą daugiau sužinoti apie kitą jūsų asmenybės pusę, kuri labiau prisiliečia prie muzikos. Esu girdėjės, kad domitės opera, verčiate libretus ir juos rašote...*

– Pasakysiu tik tiek, kad tai labai savotiška veiklos sritis, man ji nepaprastai miela. Ir dabar, kai turiu ant stalo klavyrą, man net skauda, nes skiemuo su gaida – be galo brangūs, ne mažiau negu poezija. Žinote, aš labai gailiuosi, kad dabar Nacionalinis operos ir baletų teatras nestato operų ne originalo kalba. Originalas labai svarbus, bet šalia turi būti ir lietuviškas vertimas. Žmogui per sunku ir skaityti, ir klausyti, ir žiūrėti.

Kitados pati grojau smuiku Panėvėžio muzikos mokykloje, tą mano veiklą nutraukė išvežimas. O aš taip norejau būti muzikantė! Bet kuo aš tik nenorėjau būti! Dar anksčiau ketinau tapti balerina, vėliau – gydytoja. Tačiau gerai, kad šiemas norams nebubo lemta išsipildyti. Vėliau vis tiek teko studijuoti tai, ką leido. Taip atsidūriau Užsienio kalbų institute ir gavau labai gerus kalbų pagrindus. Versti galiu iš keturių kalbų.

– *Galėtume netgi pasakyti, kad visas jūsų gyvenimas persmelktas muzikos? Juk poezija – irgi savaip muzikinis žanras?*

– Galima ir taip pasakyti. Užtat turbūt aš ir nepriim popmuzikos, išskyrus gal tik repavimą, čia jau yra kai kas naujo, taigi nei gnu ne viską. Vis dėlto nesu muzikos specialistė, anapoltol. Tačiau žmogus, kuris neturi jokio muzikinio išsilavinimo, net jei jis būtų puikiausias poetas, vargu ar gali gerai išversti muzikos kūrinio tekstą. Tai galioja kalbant ne tik apie muzikinį, bet ir apie poetinį vertimą. Žinau labai gerų poetų, bet kai pasiskaitau jų vertimus, darosi bloga. Žinoma, nesakau, kad viską darau tobulai, bet tikiu, kad muzikos pagrindai man padeda ir poezijoje. Man patinka Tomo Venclovos principas, kad poeziją reikia versti tik laisvai, aš jo taip pat laikausi.

– *Kaip vertinate tuos balsus, kurie teigia, kad ir dalijimasis kūryba turi būti laisvas? Kitaip sakant, kaip žiūrite į autorines teises? Kiek kūrinys priklauso visuomenei, kiek autoriniui?*

– Visuomenei jis priklauso tiek, kiek leidžia autorius. Vis dėlto tai yra autoriaus nuosavybė. Jeigu mes grįžtume ne į knygos laikus, bet į liaudies kūrybą, tada taip. Bet kai tais atvejais – kategoriskai nesutinku. Atvi-

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

rai kalbant, kūrybą laikau savo nuosavybe, tai yra vienintelis dalykas, kurį iš tikrujų turi, tai yra mano.

– *Galbūt manote, kad kas nors Lietuvos kultūroje yra labai neįvertinta, nepelnyta pamiršta?*

– Nesenai „Respublikoje“ skaičiau Marcelijaus Martinaičio straipsnį, kuriame kalbama apie tai, kaip nepelnyta užmiršome pamiršti Maironį. Mes labai pagerbėme Czesławą Milosz, bet Maironio – ne. Ir visiškai nesiruošiame to daryti. Sutinku su juo šimtu procentų.

Trakų gatvėje, regis, tebéra namas, anksčiau buvęs pažymėtas vienuoliuktuju numeriu. Ten gyveno Šatrijos Ragana. Mirtinai reikia atminimo lentos. Jeigu namas tiksliai ir nežinomas, ne taip sunku sužinoti – juk laikai netolimi. Šatrijos Raganai jaučiu ypatingų sentimentų. Ji – mano mamos mokytoja, o „Sename dvare“ ir man buvo ašarų pakalnė – viskas ten artima ir tikra.

– *Kalbėjote apie būtinybę jamžinti, pamiršti. Tai irgi praeities dalykai. Būtų labai įdomu išgirsti, ką vertinate dabartiniame pasaulyje?*

– Žinote, mano amžius tokis, kad nebus tokio dalyko, apie kurį galėčiau pasakyti: šitai yra nežmoniškai gerai. Tuo labiau ne-pasakysiu, jog žaviuosios prekių gausa parodutuvėse – tai blogai. Daugelis dalykų, kurie nūdieną laikomi labai gerais, man yra blogi. Dėl to, kad jie kreipia žmogaus dėmesį ne ten, kur turėtų kreipti. Mano nuomone – atleisk, Dieve, jei esu neteisi, o turbūt esu neteisi – pasaulis vystosi taip, kaip jam reikia. Didelį nerimą kelia technokratija, nesveikas susižavėjimas techninė pažanga, skaitmeniniu pasauliu. O juk kalbama, kad šiuo metu nėra laikmenų, kurios geriau nei knyga garantuoja išsklimą. Kai kur Vakaruose, sako, nėra ir filmotekų – naujieji filmų kūrėjai bijo, kad senieji nesudarytūjems konkurencijos.

Baisu matyti begalinę socialinę nelygybę. Šalia mūsų namų stovi konteineriai. Kartais grįžtu namo su šiukšlėmis, nes negaliu jų išmest, kai ten yra trys žmonės. Man gėda, kad aš turiu ką išnešti, o jie turi iš ten imti.

Be abejo, jaunus žmones dabarties pasaulis žavi ir turi žavėti, kitaip jie nepajėgti ja-me gyventi. O kai žmogus esi beveik nugyvenęs gyvenimą, prieš akis nieko nėra – tu ten nebe kūrėjas, tu turi tik tai, ką išgyvenai, ir tai iš tikrujų yra tavo. Iš ten gali išsirankioti, kas gera, o kas bloga. Ar jums negražus faktas, kad prieškario Lietuva, kuri gyvavo dvidešimt metų, neturėjo užsienio skolų? O

Vitrina su veidrodžiu

Atsisindėti veidrodžio dugne?..
Bet veidrodžiai turbūt neturi dugno.
Ir ties įsivaizduota krantine
Jų gelmės nieko nauja neišplukdo.

Tiktai ribų pablukęs raizginys –
Nebežinia, ore ar kam po kojom –
Prasmes naujai vėl vietom sumainys,
Ir mes tikėsim radę, ko ieškojom.

O miestas –
toks –
Daugiau nebeiplauks,
Ir gyvsidabris mums nebeparodys,
Kaip svetimoj aikštėj pagalbos lauks
Šaltam lietuj paklydės juodaodis.

2010

Auksinė diena

Tokia graži gelsva diena,
Lyg orą pats dangus auksuotu.
...Šiukšliauja moteris sena
Ir verkia: skauda ir nesotu.

Bet ji dar laikos už ašies,
Berods pakrypusios į šalį. –
Nuo žemės verksmas nulašės,
Nes juk kitaip ir būt negali,

Kai nėr tiesumo nei tiesos –
Ašis – ir ta – pradėjo irti.
Ir auksas nebeastiustos,
Kai teks reanimuoti Mirtį.

2010

Išslaptinta

Tebūna sniegas tavo tėvas.
Ištirpus gegužę dvasia,
Kada žalumo šaukias pievos,
Ir kai namai – ne namuose,
Kada Oka, nukandus krantą,
Pati paskęsta eketėj,
Kai ožkos rąstų žievę kremta,
Kai žingsnį peršokus katę
Išnyksta, o nelaimės naštą
Palieka tau, ir tu imi,
Kad sunkiai pertempus per brastą,
Ją atkartotum savimi.

Slapta – tegul nežino niekas,
Kur užgimei ir kur eini,
Nors nebeskaudžiai tirpsta sniegas
Kitokios upės vandenyn.

2010

Kažkaip...

Man reikia tik vieno žodžio.
O gal tik vieno skiemens. –
Kažkaip negerai pasirodžiau
Tiems, kurie dar gyvens,

Baisėsis, kad oras pabiuro,
Kiti – kad nieko baisaus,
Anam – paskutinę kupiūrą
Koks bankomatas išspjaus.
Strazdai, iš kažkur atskridę,
Vienas į kitą žūrės,
O vejas užlygins brydę –
Duokdie! – kažkokio žvėries.

2010

Pri(si)minimai apie klasiką

Muzikos vaidmuo Thomo Mano kūryboje

Raminta GAMZIUAKAITĖ-
MAŽIULIENĖ

Thomas Mannas ir muzika – labai plati tema, tad ribotos apimties straipsnyje bus pateiki ti kjos metmenys. Neabejodami kritikų teiginiu, kad Th. Mannas priklauso prie muzikalij rašytojų, paméginkime išsiaiskinti, kas slepiasi po šiuo apibūdinimu. Nepakanka būti romano apie kompozitorų autoriumi. Parvadžiu, Franzas Werfelis, sukurė „Verdi“, „romaną apie operą“, kaip skelbia paantraštė, nera muzikalus, o tik rašantis apie muzikus kompozitorius. Jo psychologiniame romane perteikiami sudėtingi ir skausmingi senstancio Giuseppe's Verdi išgyvenimai, stebint svainančią R. Wagnerio šlovę. Autorių domina sudėtingas italių kompozitorius gyvenimo epizodas, gili kūrybinė kritė, pastangos ją įveikti, o pati muzika nelemia jo nuostatą, neturi tiesioginio poveikio pasakojimo stiliumi ir netampa romano apie kompozitorius intertekstu. Sudėtingesnis Ernstas Theodoro Amadeus Hofmanno atvejis, nes šis kūrėjas apdovanotas ir literatūriu, ir muzikiniu talentais, muzikos tema labai svarbi jo kūryboje, kaip ir visiems romantikams. Vis dėlto man artimesnė mintis, kad ir E. T. A. Hoffmannas literatūros sferoje buvo netiek muzikalus, kiek apie muziką rašantis kūrėjas.

Kitaip Th. Mannas, pats prasita ręs, kad įsivaizduoja save kompozitoriumi arba dirigentu, jei likimas nebūtų panorėjės, kad jis taptų rašytoju, ir netgi nurodės, kad tikriausiai komponuotų kaip Cesaris Franckas, o diriguotų kaip Bruno Walteris (pastarasis buvo garsus to meto dirigentas, su Mannu šeima ji siejo draugiški ryšiai). Th. Mannui būdingas muzikinis mąstymas – paralele galėtų būti Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, kurio muzikinis mąstymas atsišpindėjo tapyboje. Tik M. K. Čiurlionis drąsiai su teikia savo paveikslams fugos ar sonatos struktūrą ir nurodo tai padavinimuo. Th. Mano tekstuose muzikinės formos paslėptos, bet pats autorius savo romanus vadino simfoninėmis partitūromis ir kalbėjo apie pakartotinio jų „perklausymo“ privalus – visai ne arogančia ar puikybė slypi jo siūlyme du kartus perskaityti „Užburtą kalną“ („Der Zauberberg“), o tvirtas įsitikinimas, kad romanas, lygiai kaip ir simfonija, visavertiškai nuskambės tik tada, kai skaitytojas arba klausytojas jau bus susipažinęs su visuma, atpažinęs leitmotyvus.

Sekdami autoriumi, kritikai jo pirmajį romaną „Budenbrokai“ („Buddenbrooks“) lygina su klasikine simfonija, tik pastebi, kad atskirų dalių sekā nuo tradicinės nukrypsta: romanas-simfonija pradedamas scherzo, antroji dalis – moderato, trečioji – patetinė, o kūrinių užbaigia appassionato, šiuo atveju liūdesio pilna giesmė, palydinti nebūtin seną, kažkada garsią šeimą. Toks W. Dobbeko požiūris, su juo galima ginčytis dėl atskirų dalių padavinimų, bet pats simfonizmo principas neturėt būti kvestionuojamas. Taip pat visai pagrįstai kriti-

kai sonatas formą įžvelgia Th. Mano novelėje „Tonio Kriogeris“ („Tonio Kroger“), kurios muzikinės sandaros pagrindas yra leitmotyvas. Leitmotyvą būta ir „Budenbrokuose“, bet šie labiau lygintini su Leo Tolstojaus kūriniuose pasikartojančiais motyvais, naudojamais kaip personažų charakteristikos priemonės. Jaunasis Th. Mannas greta skandinavų ypač žavėjosi rusų literatūra, todėl visai įmanoma, kad būtent iš L. Tolstojaus mokesi nuolat pasakojime personažą lydincių detalę panaudoti kuriant to veikėjo charakteristiką. Brandžiuoju kūrybos periodu L. Tolstoju ir Fiodoras Dostoevskis Th. Mannui taip raktinėmis figūromis, padedančiomis išreikšti amžiną dvasios ir gyvenimo priešpriesą. Rusų kūrėjų duetą jis praplėtė iki kvarteto, L. Tolstoju kaip naivų kūrėjų sugrindinės su Wolfgangu Goethe, o F. Dostoevskij drauge su Friedrichu Schilleriu aptarinėjės kaip pirmųjų antipodus. Bet tai – atskira tema.

Muzikiniai leitmotyvai Th. Mano kūryboje radosi jam susižavėjus Richardo Wagnerio muzika. R. Wagneris – tai vienas iš trijų šviesulių, greta kitų dviejų – Friedricho Nietzsche's ir Arthuro Schopenhauerio – sudariusių „žvaigždyną“ (das Dreigestirn), nušvietusį jaunojo Th. Mano dvasinę padangę. Visų trijų autoritetų itaka juntama jau „Budenbrokuose“, taip pat ir novelėse. Filosofų idėjos įsikūnijo personažuose, situacijose, problematikoje, o kompozitorius įtaika lémė muzikinio interteksto atsradimą. Muzikinė technika, perkelta į literatūros kūrinį, tampa išraiškinga stilistine priemone, skiriamuoju Th. Mano pasakojimo bruozu, ji priartina žodinio meno stichiją prie tikrosios leitmotyvo atsiradimo terpės – muzikos.

Th. Mannas, ištikimas R. Wagnerio gerbėjais iki gyvenimo pabaigos, savo dievaicio muzikoje vis dėlto sugebėjo įžvelgti liguistumo apraiską, ne visiems pavojingą, bet galinčių tapti pražūtingomis egzaltuotoms bei valios gyventi stokojančioms prigimtims. Ambivalentiškas R. Wagnerio muzikos suvokimas lémė, kad mirčiai arba moraliniam nuopuoliui pasmerktus Th. Mano personažus lydi R. Wagnerio muzika, kuria jie beatodairiškai žavisi. Jaunasis Hano, paskutinė senos Budenbrokų šeimos atžala, valia gyventi tikrai nepasižymi. Melancholiškas berniukas netiki kuo nors tarsi, žino, kad neis tuo keliu, kurio žengi verčia šeimos tradiciją, todėl giminės įrašų knygoje po savo vardu nubrėžia brūkšnį. Nevalingas pranašavimas, kad daugiau nieko nebus, išspildo – susirges Hano miršta nuo ligos, nuo kurios, pasak daktaro, nemirštama. Bet jaunasis herojus nesipriešina negalei, nemégina jos įveikti, nes neturi jėgų gyventi. Niekada jų neturėjo, tiktais verkė, teatre klausydamas „Lohengrino“, ir namuose užsisavojęs mègino jį pavergsių muziką atkurti, sugroti pianinu. R. Wagnerio muzika palydėjo jautriųj Hano į nebūtį, ir tai, kad ji suskambo Budenbrokų namuose, nedviprasmiškai kalba apie šeimos žlugimą.

Thom Mann (1875-1955).

Novelė „Tristanas“ („Tristan“) pavadinta kaip ir garsi R. Wagnerio opera, kurios Th. Mannas niekados nepraleisdavo, jei pastatymai sutapdavo su jo kelionių maršrutais. Joje vyksta tai, ką galima apibūdinti kaip gundymą mirtimi, pasitelkus R. Wagneri. Nežinia kodėl sanatorijoje gyvenantis pseudorašytojas Deflefas Špinelis maldauja ten besigydančią trapią jauną moterį pagroti antrajį „Tristano“ veiksma. Gabrielės liga pavojinga, groti jai uždrausta, bet ji pasiduoda įkalbinėjama, išjaučia į meile bei mirtimi alsuojančią muziką, ir jai tai pasirodo pražūtinga. Gabrielė miršta, R. Wagnerio muzika vėl atlieka „griaunamojo motyvo“ (Vernichtungsmotiv) vaidmenį. Iš šių nesudėtingų, bet tragiskai pasibaigusiajų operų atkuriantis ne tik egzaltuoja muziką, bet ir kai kurias frazes iš operos libreto. Kadangi pasakotojas šioje novelėje itin santūrus, nereiškiantis požiūrio į personažus ir neužimantis aiškios pozicijos, jo nevaržomas įsiterpimas į veiksma atrodo nemotyvuotas. Bet R. Wagnerio muzikos galia stipresnė už pasakojimo logiką, tad už to žodžiai muziką kuriančio naratorius nesunku įžvelgti patį autorij, nors teorijs moko, kad autorius ir pasakotojas negali būti identiški. Čia jie identiški, muzikinis intertekstas griauna teorinius postulatus.

Svarbus novelės „Velzungų kraujas“ („Walsungenblut“) pasakojimo objektas yra R. Wagnerio muzikinė drama „Valkirija“ („Die Walkure“), antroji tetralogijos „Nibelungo žiedas“ („Der Ring des Nibelungen“) dalis. Libreto medžiaga R. Wagneris rado senosiose skandinavų sakmėse, konkrečiai „Velzungų sagoje“, ir, be kita ko, operoje parodomos pagrindinių herojų, Zygumo ir Ziglindos, kraujomaišos ryšys. Tokius pat vardus gauna ir novelės herojai, prabangos

kuoduodamas su R. Wagneriu ir turėdamas prieš akis jo tetralogiją „Nibelungo žiedas“. Pasak E. Heftricho, „Nibelungo žiedo“ kontūrai prasišviečia keturių dalių pasakojime apie Juozapą, ir tai dar vienas juntamu, bet sunkiai konkretizuojamo muzikos prasiskverbimo į literatūrinį tekstą pavyzdys.

Muzikos temą toliau plėtoja „Daktaras Faustas“ („Doktor Faustus“), romaną apie niekada neegzistavusį kompozitorių ir jo pradžioje iš dalies tradicinę, iš dalies į groteską bei parodiją linkstancią, o vėliau šetoniską muziką. Pastebima, kad kurdamas muziką Williamo Blake'o, Paulio Verlaine'o, Clemenso Brentano tekstams, Adrianas Léverkiūnas stengesi maksimaliai suartinti jų su žodžiais. Kuriama muzika turi šifrą – h-e-a-e-e-s: *Hetaera esneralda* – atskleidžiantį jau ir ankstyvosios kūrybos demonišką prigimtį. Bet privilegija „skambėti“ romano puslapiose atitenka kūriniams, atsradusiem kompozitoriu iau sudarius sutartį su velniu (nesvarbu, kaip vertinsime sandorio sceną – fantastika, haiciaciaciaca ar dar kaip nors kitaip).

„Apocalipsis cum figuris“, „Daktaro Fausti Weheklag“ („Daktarto Fausto skausmo skundas“) jau ne apibūdinami, ne lyginami su kokiui nors stiliumi, o skamba tarsi „iš viadaus“, žodžiams virstant muzika. Th. Mannas taip ištobulino sugerbėjimą „groti“ muziką verbalinėmis priemonėmis, kad ne vienos muzikas yra mègine tuos virtualius kūrinius atlikti tikru instrumentu. Vieno ne visai korekтиško poelgio „Daktaro Fausto“ autorui vis dėlto nepavyko išvengti: jis priskiria savo fiktyviam moderniam kompozitorui naujos atonalinės technikos autorystę, puikiai žinodamas, kad tikrasis išradėjas yra Arnoldas Schonbergas. Šis įsižeidė ir nepriėmė paaiškinimą, kad literatūros kūrinyje viskas yra tik fikcija, jokiui būdu ne intelektualinė vagystė. Po šio incidento pašliję Th. Mano ir A. Schonbergo santykiai taip ir liko įtempti.

Tiesiogiai su muzika nesusiame, bet partitūra paties autorius pavadintame romane „Užburtas kalnas“ taip pat rasime nuorodų į muzikinius kūrinius, vienu ar kitu metu geriausiai atliepiančius personažo dvasinei būsenai. Claude'o Debussy „Fauno popietė“ protagonistui Hansui Kastorpui yra tarsi jo meilės svajų įsikūnijimas, beviltiškai ilgesi bei pavydą jis randama išreikštus Georges Bizet ope roje „Carmen“, o romano pabaigoje į įsiplieskusi karos pragarą herojų lydi Franzo Schuberto „Liepa“ („Lindenbaum“). Esama ir užslėpti prasmį – Hanso Kastorpo „burtų kalne“ praleisti septyneri metai gali būti vertinami kaip tų legendinių septynerių metų, kuriuos R. Wagnerio Tannhaizeris (opera „Tannhauser“) praleido Veneros grotoje, paralelė.

Muzika Th. Manui neretai asocijavosi su demoniška sfera, ji autorui atrodė tinkamiausia priemonė „gundymui mirtimi“ arba mirties pasiilgimui išreikšti. Bet kūrėjo credo buvo nugalėti mirties trauką, pasipriešinti jai. Šiame išsivadavimo procese taip pat svarbus vaidmuo tenka muzikai, ir tai rodo, kokia įvairialypė Th. Mano muzikos samprata, kaip meistriškai rašytojas geba paversti ją literatūriniu teksto sandu.

Algis Henrikas ČIGRIEJUS

Novelė

Ilgas pamokslas

Kunigas pradėjo sakyti pamoksą.

Beniukas iš karto ir pagalvojo: darbar tai kalbės ir kalbės, ir nieko įdomaus čia nebus. Bet jis sėdi šalia se-sers, kuri užstoja jį nuo sakyklos pu-sės, tad jei įsinorės pasidairyti, galės gana drąsai. Kunigas, kad ir iš aukščiau, nepastebės.

Jis, Miliutė ir motina bažnyčioj bū-na beveik kiekvieną sekundieną, jie klausinūs vaikai. Bent kol kas. Miliutė jau septintokė, o jis dar tik perėjęs į trečią. Bet - būsimas kapitonas pramūtagalvis. Tai reikėtų įsidėmeti.

Miliutei prisakytą šiandien eiti iš-pažinties - per vasarą juk visko pri-kresta, o rugpjūto pirmojo, sakyk, jau ant slenksčio.

Atėj anksciau - dėl tų Miliutės reikalų - jie gavo ir atsišesti. Ir tiesiai prieš koloną, prie kurios pritvirtintas poetė Baranausko biustas. Jis gi dar ir vyskupas, tas didis mūsų poetas, bažnyčioj pagerbt ji labai tinka.

Votyva, žmonių ne marių marios, taigi atsišesti vietų buvo. Netoliene ir mama - už vaikų nugaru. Saviš-kiaus Justė pasitiki, bet per toli jų iš-leist iš akių, jos galva, nėra labai pa-tartina. Ypač to Benedikto.

O kunigas dabar sako pamokslą. Kuris užsištesė. Beniuksui pasirodė, kad ta kalba jau lyg nori eiti į pa-baigą, lyg ir slūgsta - nors jis, tiesa sakant, ją tegirdi viena ausele.

Kunigas jaunas ir pamokslą sako su įkvėpimu. Kartais ciceroniškai re-toriškai. Kartais, reikia manyti, norė-tū išmest ir kietesnį žodelį. Bet kam? Tiems, kurie čia susirinkę, kietesnio nereikia, o tų, kuriems reikėtų, tu ši-čia nér. Na, nebent tam Beniuksui, ku-ris dairinėjas ir dairinėjas. Kunigas vis dėlto jį užmato. Bet ką jau čia - žvirblis. Papurės žvirbliukas.

Miliutė pamokslą irgi beveik ne-siklauso, ji nusisukdama, slépdama-si nuo Benuko išsitrukia iš maldak-nygés nedidelį sulenkta popierėlį ir skaito. Papurė galvytę. Beniuksas vis

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

beveik niekas, išskyrus senyas mo-teris, maldaknygij neatsinešę. Nors tū prie šventoriaus ant pardavėjų sta-lelių kiek tik nori - plonesniu, sto-resniu, su raudonais puslapiai pakraš-teliais. Yra ir su paukuotais.

Pernelyg šventai pasirodyti jai lyg nei sis, nei tas.

O Beniuksas žiūri į Baranauską ir krutina lūpas. Negi „Anykščių šile-li“ patylom čia sau deklamuoją? Apie tokį, žinoma, jis jau girdėjęs, jis vai-kas su galva. Bet kad ką nors iš jo deklamuotu - kažin. Nebent pačią pradžią.

- Kokius tu čia poterius? - labai tyliai, pasilenkusi klausia sesuo.

- Ne poterius, ne poterius, tu pa-tylek...

Staiga paskliautė suplazda spar-nai. Karvelis. Kaip jis čia pateko? Matyt, kažkur ten aukštai išmuštas ar praviras langas. Gal už vargonų? Karve-lis pračiuožė pasklunda per visą de-sinių bažnyčios šoną. Vieną kartą, ki-tą kartą. Kaip išskris? Ai, vis jau kaip

nors, kaip ilindo, taip turės ir išlisti. O pats karvelis tai ne iš prastųjų paukščių - ne viename šventame pa-veikle pavaizduotas. Ė, kad čia iškristų vanagas arba varna... Arba jei dar koks ir žąsinas... Tada tai jau bū-tų negerai. Ir kunigas liautus pamokslą sakęs, pultu vytį akiplėš lauk.

Iš tiesų - jei iškristų kokia varna...

Beniuksas liaunasi krutinę lūpas ir šypteli - įdomu būty. O dabar jis seka karvelį. Nuskendė tas link var-gonų ir nepasirodo. Ar kur saugiai at-sitūpę, ar išskrido. Na, bus matyti, kai užgas tos dūdos. Vargonai turėtų jį išbaidyti.

Ne, šis balandis ne iš šventųjų - jei toks būtų, gal būtų Baltas. Šitas toks molatas, landžioja, kur nereikia.

Pamokslas pagaliau baigės, kaip žmonės sako - ir gilus su dugnu, ir ilgas su galu. Sužė vargonai, jau vis linksmiau.

Karvelis nepasirodė - laksto da-bar kur nors po šventoriaus liepas, pa-sakoja savo draugams, vis smarkiai savo nuotykį pagražindamas.

Pamaldo ritasi lyg nuo kalno. Mi-liutė dar prieina Komunijos ir jau ga-li pradėti galvoti apie žemiškesnius dalykus. Beje, labai jau nepeiktinus.

Lauke jie smagiai pasigrūdinėja prie stalelių su gražumais ir gardu-mais. Yra ten ir tų saldžių kraknoli-nių lazdu, apvyniotų spalvotais po-pierėliais - tai lyg koks praėjusių lai-kų palikimas, rodos, be jų ir šventė - ne šventė. Bet Justė apie šiuos sal-dainius nekokios nuomonės.

O pasivaiciinti tai jie pasivaiciins - Justė dar jauna mama. Jauna ir nesu-rūgusi, žiūri dabar į savo vaikus, ir jai kiek sudrėksta akys - geri vaikai.

- Emile, - sako Beniuksas, - tu to-kia gudri. Atsimeni, kai Jonas parsi-neše knygą apie kelionę aplink pa-saulį per kažkiek ten dieną, o aš per-skaičiau, kas tą knygą parašė. Ir per-skaičiau, kaip parašyta - *Jules Verne*. Kaip parašyta: *J-u-l-e-s V-e-r-n-e*. O jūs juokėtės, sakėte - reikia skai-tyt: *Žiul Vern*.

- Na taip, tas rašytojas prancūzas, o prancūzai juk vienaip rašo, kitaip skaito. Tau gi aiškinom ir išaiškinom. Neatsimeni?

- Geral, gerai, bet kad jūs tokie gedrūs, kad jau tu tokia gudri, pasa-kyk man, ką reiškia *Sanatna Saksu-anarab*?

- Kaip kaip?

- Sanatna Saksuanarab, juk gir-dėjai.

- Nesąmonė, čia kažkoks arabiš-kas žodis. Gal cigonų, gal negru, gal žydų? Iš kur tu šitokį ir ištraukei?

- Iš kur, iš kur - perskaičiau iš kito galio po tuo paminklu - Antanas gi Baranauskas!

- Tai tu šitaip klauseisi pamok-slolo?

- Pamokslų klausytis, Emile, man dar nereikia.

Kitas dėmesio pluoštas skiriamas salėje susibūrusių publikai - gar-bioms akademinių viršūnių asme-nybėms, lituanistikos nenuilsta-miems žygeiviams, studentams, žurnalistams, rašytojams, jo neuž-mirštamiems bičiuliams. Arba už-mirštamiems, bet, stojus sunkme-čiui, kaipmat atsimenantims, iš ką galima patikimai atsiremti.

Atsakinėdamas į Jono Petronio, rengusio interviu su oriu jubiliatu („Universitas Vytauti Magni“, Nr. 6 (134), klausimus, L. Gudaitis tei-gia, kad „svarbiausias jo darbas yra triologija, skirta 1904-1927 m. lie-tuvii literatūrinei spaudai, ir kny-gotyros, spudos istorijos etiudai „Teisybė daugiaveidė“.

Tai jo nuomonė.

Mano - kiek kitokia.

Kalbėdamas apie svarbiausius savo Bičiulio darbus pirmiausia paminėjau jo vidinę begalybę - keli dešimtmeciai ne tik „Nemu-no“ redakcijoje (kurioje vyko nuožimus pasirinkimas - arba tie-sa, arba atsargus traukimasis nuo laisvės ir tėsos, arba guvi laisvės ir tėsos simuliacija), bet ir Vytau-to Didžiojo universitete, kuriamo jo ižvalgus ir darbštus talento pastangomis buvo išaukštinta li-tuanistika ir literatūrologija fun-damentaliose „Darbu ir dienų“ tomuose.

Teigdamas L. Gudaičio vidinę begalybę galvoju apie jo drąsa nerti į humanitarines erdves kaip į imperatyvų kūrybiškumą ir teig-ti, kad toje erdvėje visados galimi išlikti, nepaisant iprastų laiko padalų - praeitis, dabartis, ateitis. Toje erdvėje nėra senovės, yra tiktais esamybė.

Taip suprantu L. Gudaičio prisi-

pažinimą: esu dėkingas likimui, kad leido man persikūnyti į anks-tešnés (...) epochos gyvenseną. Jei ne toks (vis dėlto rizikingas) persi-kūnijimas, jis nebūtų Petronėlės Rūtelionienės pavadinės išmintinga grafomane.

Nebūtų ir VDU bibliotekos naujoviškos skaityklos iniciatorių bei kūrėjas. Tai skaityklai profesorių padovanajo kelis dešimtmečius kaupią sovietinę ir Sajū-džio laikotarpio spaudą. Užsukus į minimą (beje, gavusi dovanotojo vardą) skaityklą (Laisvės al. 53-214), apstulbinia ne tik spau-dinių gausa, bet ir nelauktas lai-ko suvokimas: tie tūkstančiai pus-lapių turi savo laiko kvapą, tačiau paties laiko nelemia. Devyniasde-šimties pavadinimų laikraščiai ir žurnalai ramiai liudija, ką žurna-listika stengiasi padaryti su laiku ir ką laikas įkerta žurnalistikai ir apskritai rašto žmogui.

Kalbėdamas iðėmiai sukaktu-vinio renginio auditorijai mano Bičiulis nesiryžo remtis savo de-vizu: noriu klysti; niekam verta tiesa, tegul ji būtų pati teisingiausia, jei jos neišbandė abejonės.

Galimas dalykas, sulaukęs kū-rybinės brandos, kurios svarbiausias bruožas yra teigimas, o ne abe-jonės ir neigimas, jis jau žino, kad skaudžiausia - griūti, užklieuvas už paprastumo. Žinojimas, kad sun-ku, o gal neįmanoma pasiekti Visą Tiesą, yra ne abejonė - tai ir būtų patraukliausia L. Gudaičio vidinės begalybės dalis (man).

Satus est bene ignorare quam male didicisse.

Tai dovana Leonui Gudaičiui - naujas devizas.

Jono PETRONIO nuotrauka

Robertas KETURAKIS ir Leonas GUDAITIS

blyksteliu ironijai ar net intel- genčiškam nepadorumui.

Tas inteligentiskas nepadorumas, man atrodo, yra būtinės pri-dengiant savo trapų jautrumą, ne-lengvai ižvelgiamą pažeidžiamu-mą. Taip gamtos tankynėse glež-nesnė būtybę sustabdo, išgaudina, sutrikdo iltinių ir gerai išgalstų nagų padermę - ką tik vyzdžiuose, nelyg optiniuose taikikliuose, tūnojo susigūžusi gyvastis, ir stai-ga viskas keičiasi - spalva, gyvas-ties tūris, garsai ir net erdvė, jau tankesnė ir kibirkšiuojanti nuo perkrauto elektromagnetinio lauko. Visąlaik stebėdavausi ir kar-tais (jei neišgąsdindavo) gérėda-vausi savo Bičiulio tokiu savigu-

nos arsenalu, nors (gaila) literatū-rologiniuose darbuose panašių blykstelėjimų neaptikdavau. Mokslo reikaloje jis net mastyto aiškumą apgaubia švelnia pa-garbaus atidumo miglele.

Kai žvelgiau į jį, oriai sėdinti už ilgo stalo ir talentingai skaidantį dė-mesį, kurio dalis buvo skiriamas kollegių įdomiems pranešimams ir nuoširdiems padėkos žodžiams jam, busuviams VDU lietuvių literatūros katedros vedėjui, lituanistikos fun-damentalauose veikalo „Darbu ir dienų“ rengėjui, redaktoriui, leidėjui, humanitarinį smalsumą, pašalinės intelektualinės paskatas papildžiu-siam darbštumu ir atkakliu profes-sionalumo (nesibaigiančiu) siekiu.

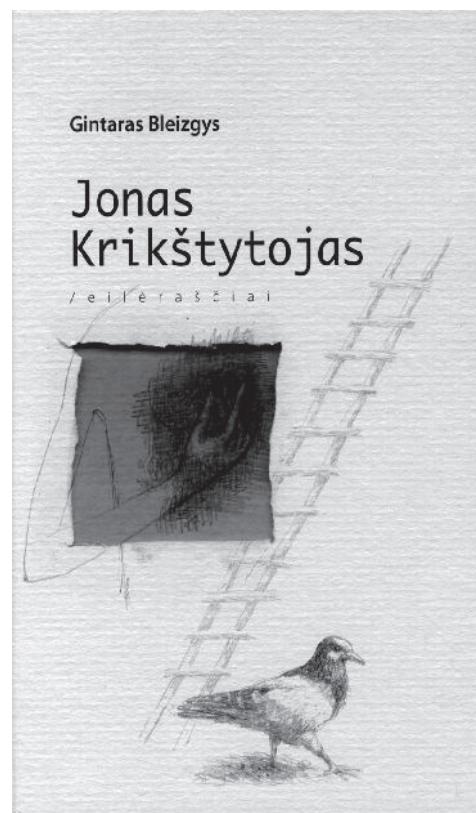
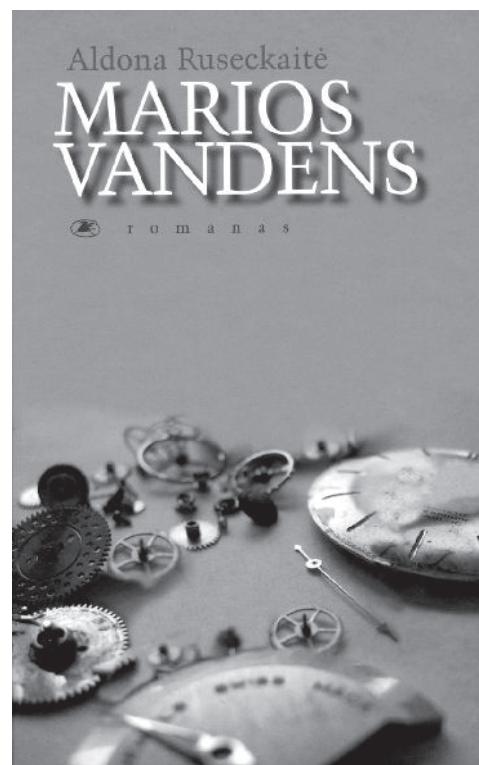
Jono Krikštytojo vanduo meilės lauke

Erika DRUNGYTÉ

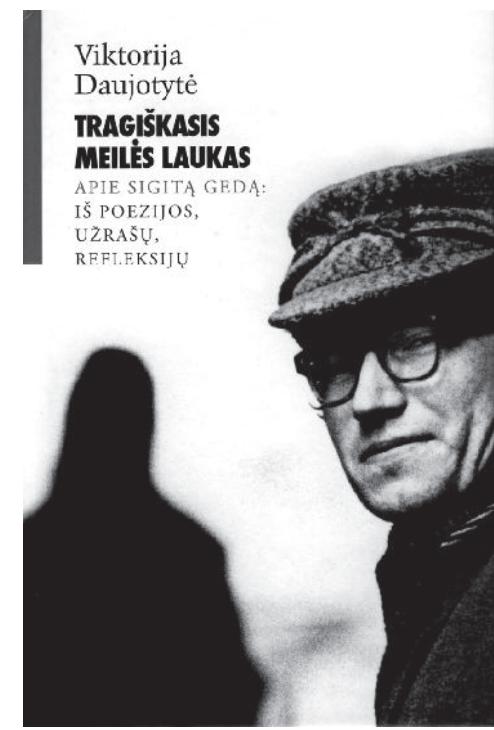
Šiais metais Poetiniame Druskininkų rudenje stebėjomės itin gausiu derlumi nuo vieno medžio. Tam medžiui atstovaujantis Valentinas Sventickas džiaugėsi vaisiais, kurių pilną déžutę atgabено iš Vilniaus ir bemaž valandą nepirtruko gražių žodžių, nors jie buvo ir labai lakoniški. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla vis labiau įsitvirtina kaip esmingiausių mūsų literatūros kūrinių publikuotoja, patikima rašytojų partnerė, atliekanti reikšmingą misiją. Varginanti vartotojiško chaoso lava nusineša lengviausius dalykus – paviršiaus šiuksles, plastmasinę buitę, kvailysčių putas, nupoliruoto blizgesio atspindžius. Šio balasto sangrūdos – ne tik daiktų prekyvietėse, žiaurioji populiarumo bacila ir kilimo ant bangos keteros sindromas persmelkę visas sritis. Meną, deja, taip pat. Jau nebežinodami, kaip nertis iš kailio, visas verslo gudrybes lyg džinus išleido ir knygų leidėjai. Tačiau lygiai kaip ir kapitalizmo kaukė, triukų žavesys ima kelti nuobodulį, vis daugiau matyti nepasitikėjimo ženklą. Išlaikiusi savo poziciją leisti vertingas knygas, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla iš tiesų disponuoja turtu, kurio rūdys negraužia ir kandimis dantys šimpa. Šioje etažerėje sudėtos trys labai skirtinges ir puikios rudeniško derliaus knygos, kurias norėtusi trumpai apžvelgti.

Minėdama gražų dvigubą trijų dešimčių jubiliejų, rašytoja Aldona Ruseckaitė ji vainikavo nauja knyga. Visų nuostabai – romanu. Visų džiaugsmui – puikiu tekstu. Visų nerimui – tendencija knygas leisti reikšmingų sukačių proga. Neišmanau, kaip tai kai kuriems rašytojams pavyksta. Bet norėčiau tikėti, kad šis niuansas – tik atsikritinumas. Taigi **Aldona Ruseckaitė „Marios vandens“: romanas. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2010.**

„Paguglinę“ nesunkiai rasite trumppę anotaciją, aprašančią romano turimą. Bet man ši kartą visai nesinori kalbėti apie siužetą, veikėjus ir jų likimus. Galų gale kam knyga reikalinga, jei jos turinys atpasakojamas? Man įdomiau skaityti ir nezinoti, su kuo teks pasimatyti verčiant puslapius. Bet kokia tada gali rastis intriga, jei nekalbama apie turinį? Intriga yra literatūros gyvybingumas. Skaitydama A. Ruseckaitės romaną, žavėjaus kalba, stiliumi, šiai rašytojai būdingu savotišku humoru. Pirmiausia išskirčiau tiesiog trykš-

Viktorija Daujotytė
TRAGIŠKASIS MEILĖS LAUKAS
APIE SIGITĄ GEDĄ:
IŠ POEZIJOS,
UŽRAŠU,
REFLEKSIJŲ

tančią energiją, kuri užlieja skaitantį. Gebėjimas dinamiškai konstruoti tekstą, šmaikštūs, nepabostantys dialogai, prisiminimų ir esamojo laiko jungčių kontrastai, persmelkiančios Senekos ižvalgų interpretacijos – visa tai skaitymą iš tiesų paverčia malonumu, jaudina, įtraukia. Kitas dalykas yra savitas koloritas, kurių rašytoja sugeba išyškinti, atskleisdama savojo kaimo ir jo žmonių paveikslus. Vis skaudžiau suvokiamė, kaip nyksta kitoniškumas, išskirtinumas, kurį sukuria autentiškos vietos detalės, tradicijos, tarmė, papročiai, gamtovaizdis. A. Ruseckaitė supranta, kokia didelė tai vertybė, ir, ro mane lokalizavusi erdvę savo gimtojo kaimo ribomis, geba parodyti visą tos vietos žavesį, žmonių pasaulyjautą, deimančiukus, deja, dingstančius visa valgančioje laiko burnoje.

Stebėdama pastarųjų metų romano virsmus, galėčiau pasakyti, kad šis žanras vėl užima tvirtas pozicijas lietuvių literatūroje. Ypač tai pasakyta apie moterų kūrybą. A. Ruseckaitės „Marios vandens“ prisideda prie šio vyksmo ir yra vertintinas labai palankiai.

Gintaro Bleizgio eileraščių rinkinio laukėme. Žinojome, kokie intensyvūs kūrybos prasme poetui buvo praėjusieji metai. Tiesą sakant, jo gyvenimo laukas buvo įelektrintas, kupinas įtampų, netekčių, skaudžių patirčių. Ši labai asmenišką san-

tykį su gyvenimu ir fiksuoja naujasis rinkinys. **Gintaras Bleizgys „Jonas Krikštytojas“: eileraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2010.** Knyga skirta mirusios motinos atminimui, o didelė dalis eileraščių kalba apie mirties priėmimo, jaukinimosi, suvokimo procesą, kuris kliudo gyvenimo akimirkas, sarnus, gilias meditacijas. Tai labai intymūs pokalbiai su savimi, motina, visa Anapilio gimine. Atpasakojami sapnai, regėjimai, svarstoma, kaip laiko ašyje liečiasi praeities, dabarties ir anapusybės dimensijos. Kita eileraščių dalis fiksuoja poeto dvasios judesius, kurie yra naujai patirtų skaudžių išgyvenimų refleksijos.

Tylus ir taikus G. Bleizgio balsas mūsų poeziijoje jau yra įsitvirtinęs. Nesukubriai ir atidžiai jis renčia eileraščio šulinį – tokį be galio elementarų, paprastą, nenudailintą ir gilių. Net sunku suprasti, kaip randasi ta gelmė, kaip ją sugauna skaitytojo klausai ir širdis, nes, regis, buitišumas (G. Bleizgio žodynas nusimetęs bet kokį ornamentą) negali sukurti tokio jadesio. Kita vertus – tai tikrumo kalba. Jokio balasto, įmantrybių, troškimo nustebinti, pribloksti, užversti džiaugsmo arba skausmo lavina. Jokių kraštutinumų. Tik tas visiškai paprastas gelmingas tikrumas:

*tada dar gyvenom parko gatvėje ir
buvo jau rytas atrodė kad nubudau
tetukė atsisėdo ant lovos ir tarė
tik vaikai žiūrėkit man daugiau nesipykkit
tada dar bijoau kad mirusieji sėdasi
ant mano lovos maniau
kad yra riba tarp manęs ir mirties paskui
poezijos nebebuvo paskui išnyko ribos
tarp sapno ir dienos paskui mes nesipykkom
paskui jau liko vis mažiau su kuo pyktis
paskui supratau kaip jie išeina visi kaip
lašai kaip lyja pro kiaurą sapną kokia
kiaura yra mano naktis mano sąmonė
kokis esu trumpas*

Nieko tikriau už asmeninę patirtį nebūna. Tik paskui jau kiekvieno pastanga kito balse išgirsti savajį atidaro bendruosis patirčių kladus, ir detalės kosmose atrandą viso kosmoso struktūrą. Taip iš vieno taško atsiveria begalybė.

Atsivėrimu begalybei, kurioje negali būti griežtai įreminančių opozicijų, skirs-

Progresas vis dažniau suprantamas kaip pelnas. Arba: pelnas įžūliai bandomas įpiršti už progresą. Tai reiškia iš progreso sąvokos eliminuoti dvasinių lygmenų.

Tuomet gyvenimo tikslą labai paprasta supainioti su gyvenimo būdu.

Ir saulei besileidžiant nemalonai nustebti, karčiai atsidusti:

Ištaisiau visas klaidas,
bet ne tas...

Ar nebus taip, kad tikrajį poeto širdies ritmą (beje, ir aritmiją) tiksliausiai atspindi ne klasikine eilėdara parašyti kūriniai, bet verlibrinės konstrukcijos?

Jeigu tiksliau – netgi ne atspindi, o išduoda.

Kaip Drebulėlė Žilviną.

cave canem

Sugrīžimas

Spalio 1 d. Maironio lietuvių literatūros muziejus (MLLM) pakvietė į dailininko Rimanto Radišausko parodos „Sugrīžimas“ atidarymą. Gitaristo Sergejaus Krinicina atliekami kūriniai pasitiko gausū būri meno mylėtojų. Dailėtyrininkė Algė Gylienė apžvelgė paveikslus, įvertino autoriaus profesionalumą, kūrybos impresionistinių skaidrumą ir lengvumą. Architektė Regina Žukauskiene, artimai bendraujanti ir stebinti dailininko kūrybos vyksmą, pabrėžė menininko savitumą, precizišką kruopštumą. Architektas Kazys Valeikis, buvęs jo klasės draugas, pasidalijo prisiiminimais iš paauglystės, papasakojo apie moksleiviškas išdaigas, kurių pagrindinis iniciatorius būdavo Rimantas. Draugas jautriai apibūdino Rimanto meilę dailei – ji kūrėja lydi nuo vaikystės iki šių dienų.

R. Radišausko paroda neatsitiktinai pavadinta „Sugrīžimas“. Daugiau nei 10 metų jis buvo nutolęs nuo vieno meninio gyvenimo. Negalima teigi, kad teptuko ir drobės jo artumoje nebuvė – tapė, tačiau ne taip intensyviai. Pastaraisiais metais užlejusi kūrybinė banga menininko sąmonėje subrandino ne vieną vėliau drobėje iškūnytą vaizdinį.

Dailininkas rengė personalines ir dalyvavo įvairiose vaizduojamosios dailės parodose: 1988 m. – Vilniaus meno darbuotojų rūmuose; 1989 m. – Mažeikių kultūros rūmuose; 1990 m. – „Vilk“ poilsio namuose, Kačerginėje; 1994 m. – paroda „Galeria u Jadžiki“ Zelona Gora mieste, Lenkijoje. 1993 m. kartu su skulptoriumi Stasiu Žirgiliu surengė parodą „Art Galery“ ir „Studio Ada Gons Goosen“ (Olandija). 1990 m. ir 1992 m. Kauno dailininkų vaizduojamosios dailės parodos vyko Parodų rūmuose; 1991 m. – Kauno laisvųjų dailininkų sajungos narių kūrybos paroda Paveikslų galerijoje; 1994 m. dalyvavo tarptautiniam plenere Dreževe, Lenkijoje.

Jo darbai puošia privačių asmenų kolekcijas ne tik Lietuvoje, bet ir Australijoje, JAV, Kanadoje, Vakarų Europoje.

MLLM eksponuojamų paveikslų spindinė impresionistinėmis spalvomis skleisdami ramybę ir džiugį ilgesį. Neatsitiktinai jo paveikslų pagrindinė tema – gamta. Ieškodamas išpudingų gamtos perliukų lankosi Žemaitijoje ir Aukštaitijoje, Suvalkijoje ir Dzūkijoje, laisvalaikį leidžia prie Seirijos ežero. Gamtoje pasisemia dvasinės ramybės ir kūrybinų minčių.

Parodos atidarymo proga kalbamės su dailininku apie gyvenimą ir kūrybą.

– Rimantai, jūs pirmas Lietuvoje pradėjote daryti portretus intarsijos technika. Jūsų paveikslams Kauno baldų kombinatas buvo paskyręs specialią galerinę salę, kurioje eksponuota per 50 šia technika atlikty portretų. Tačiau kai neliko įmonės, neliko ir galerijos, o ten buvusių jūsų paveikslų likimas nežinomas. MLLM eksponuoja kelis šia technika atlikus darbus. Vienas jų – „Arkliai“ (1979). Paveikslas žavę dinamiškumu, ekspresija, veržęs veržiasi laisvės siekis. Gudžiai tarybiniai metais toks paveikslas turėjo sukelti įtarumą. Kaip pavyko išvengti persekiжimo?

– Na, visko buvo, tačiau noras kurti nugalėdavo. Pamenu, kaip Kunigų seminarija užsakė popiežiaus Jono Pauliaus II portretą. Eskizus dariau iš nuotraukų, išties buvo gera dirbtė – šviesus atviris veidas ir ypatingos rankos. Paveikslą nupirkė Vilniaus kurija, vėliau jis buvo išvežtas į Vatikaną. Aišku, apie tai sužinojo sau-gumas. Pasikvietė pokalbiui. Tuomet jau buvau gaves užsakymą ta pačia intarsijos technika atlikti ir Petro Griškevičiaus portretą. Dirbau valdišką darbą kombinate, tad atsisakyti negalėjau – pasirinkimo nebuvė. Sau-gume laukė griežtas pokalbis, bet iš darbo neišmetė ir mano kūrybos ne-uždraudė.

– Papasakokite plačiau apie intarsijos techniką. Anuomet jūs pirmas ir bene vienintelis Lietuvoje kūrėte tokius portretus. Kaip susidomėjote šia technika?

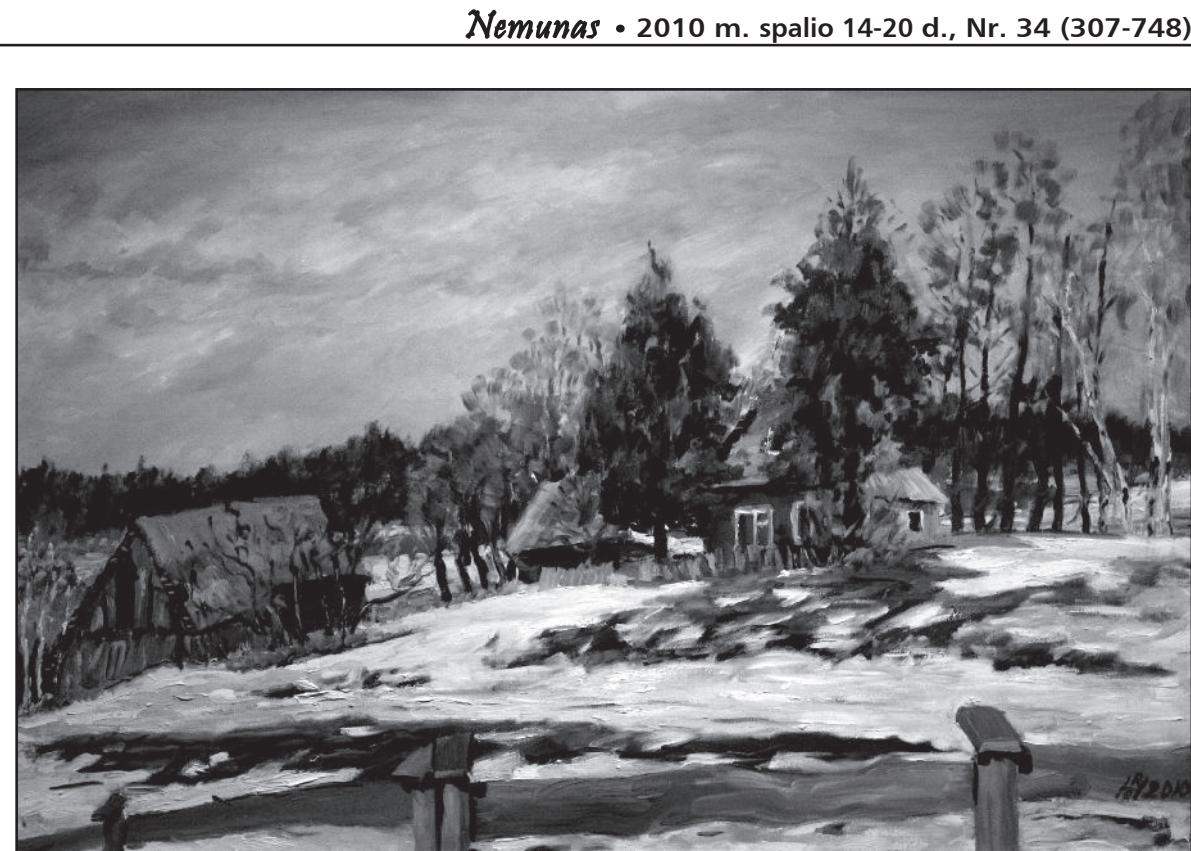
– Pradėjau dirbtį staliumi kombinuoti ir ant popieriaus lakštų piešiau paveikslus. Tuomet pamačiau, kaip darbininkai intarsijos technika puošia baldus. Tai labai senas, jau nuo XIV a. žinomas stilis, atėjęs iš Rytų. Mokiausi jo, pabandžiau atlikti portretus: patiko. Na, paskui pasipylė už-sakymai. Pats negalėjau rinktis, kie-no portretus kurti – buvo duotas są-

rašas. Sunkiausia dirbtis su valdininkais: žiūri į žmogų ir tiesiog jauti iš jo besiveržiantį pasipūtimą, tušybę, godumą, pyktį. Maloniusia kurti pa-prastų darbininkų, tarp kurių buvo ir tremtiniai bei politinių kalinių, portretus. Tuomet atsigaudavo mano akys ir ranka. Žmonės, patyrę sunkių gyvenimo išmėginimą, išsaugojo dvasinę šviesą, orumą, laisvę.

– Parodoje eksponuojate retą, ko gero, vienintelį Lietuvoje intarsijos technika atliką juodaodės portretą. Idomu, kaip jis atsirado jūsų kolekcijoje?

– Tai buvusio Gabono prezidento žmonos, ponios Kotrynos Monradto portretas, šis darbas jau eksponuotas Paveikslų galerijoje. Prezidentas bei jo žmona sužinojo apie mano darbus, atvyko iš Maskvos į Lietuvą ir paprašė padaryti jos portretą. Man buvo pažadėta kelionė į Afriką. Pasiduriau nemažai eskizų. Darbą užbaigiau 1990 m., tačiau per tą laiką ten įvyko revoliucija... Net iki šiol nežinau, ar pirmoji ledi liko gyva. Tačiau paveikslą turia ir labai branginu.

– Dibbate įvairia technika: intarsijos, grafikos, bet labiausiai jums prie širdies aliejinė tapyba. Jūsų paveikslų siužetai – gamta. Kada ir kaip

„Evaldo sodyba“. 2010 m.

„Man liepė atsipašyti...“

– Taip jau susiklostė, kad vaikiški žaidimai ir nerūpestingas gyvenimas buvo lemčiai pakoreguoti. Staiga netekote tévo ir turėjote užsidirbtis pinių pragyvenimui. Kaip toliau klosčetis jūsų kūrybinis kelias?

– Lemčis pakoregavo mano gyvenimą, tačiau ryžtas ir užsispyrimas piešti, tapyti stiprėjo. Žuvus tévui, penkiolikos metų pradėjau dirbtis kroviku, darbininku, staliumi ir mokiaus vakarinėje mokykloje. Vėliau dirbau Kauno baldų kombinate. Lyg pašelės piešiau paprastų darbininkų, kurie mane mokė stalius amato paslapcių, portretus. Traukė pavaizduoti popieriuje žmones, užfiksuoja jų švytinčius veidus. Jutau, kad trūksta žinių: daug skaičiau, lankiau parodas, išstojau į Kauno vakarinę dailės mokyklą (dabar pavadintą Antano Martinaitio vardu). Dėstė puikūs dėstytojai: Alfonsas Vilpišauskas, Irena Banienė, Laima Drazdauskaitė, mano mokytoju tapo ir pats A. Martinaitis. Šie pedagogai ne tik suteikė profesionalių žinių, bet dalijosi ir gyvenimiška patirtimi. Išmokė įvairių meno subtilybių, suformavo įgūdžius, perdarė profesines paslaptis. A. Martinaitis buvo kaip reta šviesus, jautrios sielos ir neeilinio talento žmogus. Prisimenu, peržiūrėti metu jaudindavausi dėl savo paveikslų. Jis mokėjo padrašinti, pagirti. O kartais tik sakydavo: žinok, – einant keliu puola šunys, jeigu sustosi ir mėtysi akmenis – nieko nelaimėsi ir niekur nenuesi, tad nekreipk dėmesio ir žingsniuok neatsigreždamas pirmyn. Taip gyvenime ir vadovaujuosi jo patarimais.

– Žvelgiant į eksponuojamus darbus galima pastebeti, kad jūsų megstama žalia – gyvybės, išminties – spalva. Ne kartą esate pabrėžęs, kad itin daug dėmesio teikiate estetinei paveikslų pusei. Ką jums reiškia grožis?

– Kiekvienam žmogui turėtų būti įskiepyta grožio pajauta. Man patinka japonų psichologija: mokyklose pirmiausia – estetinis lavinimas, o tik paskui dėstomi techniniai dalykai. Jiems grožis skiepijamasis kone nuo lopšio. Vaikai ugdomi gamtoje. Apmaudu, kad mūsų mokyklose taip nėra. Grožis ir gėris turi būti diegiami nuo mažens. Aš pats iešau grožio gamtoje, architektūroje, žmonėse. Daug apie žmogaus dvasią pasako akys. Mégstu meną, klasikinę muziką, lankau parodas. Ypač mielai Amsterdamē einu į van Gogho muziejų.

„Zervynos“. 1991 m.

Jo darbai ypatingi. Grožiuosi impresionistų kūryba – Edgaru Degas, Pierre-Auguste Renoir, Claude' u Monet, Alfredu Sisley'umi. Mėgstu keliauti, pamatyti naujas vietas, kad ir ne itin dailias. Pastebesiui, kad kai kurie pastatai gali būti griuvę sugriuvę, bet turėti keistos mištiskos traukos, spindulioti ypatingą dvasią... Neįtikėtina. Kartais nedailiuose rėmuose pamatai stebuklingo grožio paveikslą. Turu sodybėlę Dzūkijoje – tarp Merkinės ir Liškiavos. Ispūdinga vieta. Pavasarį paukšteliu nuo ryto iki vakaro čiulba, beveik kambaryje, ant lovos atsitūpę, giesmes gieda. Gamtoje ieškau gražių vietų, vaizdų. Patinka žvejoti, bet ne dėl pačios žvejybos. Užmetęs meškerę stebiu ir klaušausi, kas vyksta gamtoje. Mégstamiausia vieta Dzūkijoje – prie Seirijos ežero. Vanduo man turi magiškų galių, ypač kai žydi geltonos ir rausvos lelijos. Lietuvoje man geriausia ir jaukiausia. Atsisėdi ant šimtamečio, nugladintu akmens ir jauti, kad čia tavo prosenelio sédėta; kad ir jis gaudė žuvius, klausėsi paukštelių, alsaavo ta pačia krištoline gaiva. Gal širdyje esu pagonis.

– Dalyvaujate įvairiose parodose, pleneruose Lietuvoje, vykdavote į Lenkiją ir Olandiją. Iš plenerų esate parsivežęs daugybę eskių. Kaip ir kada realizuojate savo sumanymus?

– Nesu didelių draugijų mėgėjas. Labiausiai man patikdavo plenerai su draugais – Virgiu Kašiskiu ir jau a. a. S. Povilaičiu. Vykdavome į gamtą, tapydavome, pasitardavome, pasigincydavome, be abejo, ir pasibardavome. Tačiau iš priegimties esu vienišius – mėgstu žiemą važiuoti prie jūros, sėdėti ant užšalusią marių, stebeti, kaip teka ar leidžiasi saulė, ir tapti. Gržus namo jau vyksta baigiamieji darbai: mintys dažniausiai užklumpa naktį, spalvos šokinėja prieš akis – keliuosi ir tapau. Taip ir užbaigiu paveikslus. Kiekvienas darbas man svarbus, kol gyvenu su juo, o paskui ateina kiti vaizdai, siužetai... Norėčiau prisiminti „plenerus“, kurie vykdavo tarybiniais metais „Laumės“ kavinėje Laisvės alėjoje. Tuomet susirinkdavo nemažai rašytojų, aktorių, dailininkų – kalbėjome apie politiką, meną, gyvenimą. Buvo ypatingas pakylėjimas, neapsakomas laisvės troškimas. Svajojome išsivaduoti iš sovietų okupacijos...

– Kaip ir daugelis jūsų kartos menininkų, išsitraukė į Sajūdžio veiklą, buvote Steigiamame suvažiavime, vėliau dalyvavote Saušio 13-osios įvykiuose. Dabar esate atitolės nuo politinės veiklos, tačiau nepasitenkinimą valdininkų išreiškėte paveikslų ciklu, kurį jau esate ne kartą eksponavęs Parodų rūmuose.

– Buvau aktyvus sajūdietis, dalyvavau pirmajame Sajūdžio suvažiavime. Per Saušio 13-osios įvykius stovėjau prie televizijos bokšto Vaižganto gatvėje. Rūpėjo, kad laisvas žodis pasklistu po pasaulį. Tuomet tikrai apie paveikslus negalvojau. Po Nepriklausomybės paskelbimo pamačiau, kad ne taip viskas gražu, kaip siekėme ir tikėjomės. Žmonės prarado gyvenimo džiaugsmą. Ypač sunkūs pastarieji metai: griūva šeimos, daug jaunimo bėga iš Lie-

tuvos. Mes – nuolanki tauta, turinti stiprų baimęs jausmą. Juk niokojo ir švedai, ir prancūzai, ir vokiečiai, ir rusai. Išmokome prisitaikėliškumo. Pasamonėje kirba išlikimo bet kokia kaina klausimas. O juk jojome iki Juodosios jūros, tuomet dar nebuvome parklupdyti. Dabar su apmaudu žiūriu ir galvoju – kur tas centras, aplink kurį suktysi tauta. Viską užvaldė piniagai. Materialus pasaulis ima viršų. Po Nepriklausomybės paskelbimo daugelis buvusių funkcionierių ir valdininkų liko prie valdžios vairo, pradėjo laisviau ir be baimės veikti savo asmeninei naudai. Be abejo, tai būdinga ir kitoms šalims. Prisiminkime dailininkų Honore's Daumier, Gustavo Dore drobes, kuriose pavaizduotas valdininkų pasipūtimas, godumas, šykstumas. Iš jų drobių žvelgia nepasotinami, tuščiagarbiai, paprastą žmogų niekinantys veidai. Nikolajus Gogolis panašius valdininkus taikliai charakterizavo pjesėje „Revizorius.“ Tokios mintys paskatino mane sukurti „Žiurkių“ ciklą. Kelis darbus iš jo 1992 bei 1993 m. eksponavau Kauno vaizduojamosios dailės dailininkų parodoje. Žurnalistų esu pakrikštystas protesto tapytoju, tačiau tokia mano nuomonė, taip išsakau, ką jaučiu ir matau. Juk kiekvienas turime tokią teisę.

– Gyvenimas kupinas iššukių ir prieštaravimų, o jūsų paveikslai spindi begaline šviesa ir harmonija. Kaip pavyksta išsaugoti dvasinę ramybę?

– Šią vasarą praūžęs viesulas – svarus įrodymas: žmogus bejėgis prieš gamtos galią. Ažuolyne buvo išguldyta beveik pusė šimtamečių medžių, prie Santakos tarsi likę siautėjusio galūnų pėdsakai: medžiai išrauti su šaknimis, lyg degtukai perlaužti pusiau. Regėdamas tokią gamtos stichiją iški jos jėga. Ką jau kalbėti apie „gyvenimo vėjus“. Pasikartosi, kad gamta man turi ypatingos reikšmės: galiu valandų valandas sėdėti ant akmens ir stebeti, kaip kyla ar leidžiasi saulė, mėgautis bangų šniokštumu, klausytis žiogo čirpimo ar paukščių giedojimo, žolės šnarėjimo, sniego čežėjimo, o svarbiausia – tylos. Filosofiškai žvelgiu į kiekvienu situaciją bandydamas surasti teigiamų aspektų. Viską priimai ramiai. Anksčiau norėjau būti dėmesio centre – troškau, kad mylėtu, o dabar – kad tik būtų ramu ir gera. Gyvenime visada siekiu nebūti vien vartotojas, norejosi ką nors sukurti. Būtis turi būti pripildyta spalvingo džiugesio. Man svarbu gyventi taip, kad kiekvienam žmogui galėčiau drąsiai žvelgti į akis. Ne visada taip susiklosto, bet stengiuosi laikytis savo filosofijos principų. Vertybinių kriterijų išlieka. Klystame visi, tai žmogiška. Tik ar sugebame pasimokyti iš klaidų?

– Dėkoju už pokalbi ir linkiu nesenkančios kūrybinių minčių versmęs.

Paroda „Sugrižimas“ veiks iki spalio pabaigos, malonai kviečiame kauniečius ir miesto svečius apsilankytį ir susipažinti su dailininko R. Radišausko kūrybiniu pasauliu.

**Kalbėjosi
Virginija PAPLAUSKIENĖ**

„Valtelės“. 2010 m.

Veidu į šviesą, arba XXI a. vaižgantiškos deimančiukų paieškos

Juozą Kundrotą sveikina kolega, LŽS pirmininkas Dainius Radzevičius.

Vaiva LANSKORONSKYTĘ

Juozą Kundrotą, 2010 m. Vaižganto premijos laureatą už dokumentinį romaną „Įskelti titnagą“, didžiąją gyvenimo dalį dirbusi įvairiose redakcijose bei radiuje, galime laikyti kūrybingu šiu dienų metraštiniuku, kuris didžiąją dalį pastangų skiria tiek nebūtin grimtančiai praeicių išsaugoti, tiek ši bei tą veikiantiems savo amžininkams stebeti. Jis – vienas tų, kurie randa rūpimą istorinę asmenybę, vaikšto jo ar jos keliais, ieško pėdsakų ar to paties įkvėpimo, kurio galėjo semtis aprašomasis. I kūrybą žiūri kaip į kruopštų darbą, kurį tarsi duoklę atiduoda įj maitinancią praeicių, o tai, ką išsaugoja, domanoja ateities kartoms.

J. Kundrotas gali didžiuotis gausia bibliografija. Jo paties kūryboje vyrauja atsiminimai, novelės, monografijos, romanai, atspindintys įvairių istorinių asmenybų gyvenimimus, eseistiką. Istorinių romanų trilogija – „Sakmė apie knygnešį“, „Kryžiau, priklaes mane“ ir „Įskelti titnagą“ – už kurią gavo žurnalistikos riterio apdovanojimą, pasakoja apie tris kertinius akmens, ant kurių laikosi mūsų tauta. Tai knygneštė, vargo mokykla ir tikėjimas. Dar bent penkiolikoje knygų rašoma apie įvairius meno žmones, analizuojamos jų asmenybes, kūrybinis palikimas.

Kūrėjas prisipažįsta, kad nerašo tiek daug kaip anksčiau. Mano, jog su amžiumi žmogus galbūt tampa reiklesnis sau ir nori, kad kiekvienas žodis būtų svarus, turėtų aiškią prasmę. Tai galima laikyti savotišku artėjimu čechoviško idealo link, siekimu, kad žodžiu būtų ankšta, o minčiai erdvu.

J. Kundrotas pasakoja, kaip gimė viena ar kita novelė. Besidžiaugdamas ant sienos kabanciu Antano Martinaičio tapytu paveikslu, tuoju prisiminė, kaip mintyse užsimėzė novelė apie dailininką.

Ne kas kita, o būtent gyvenimo situacijos įkvėpdavo ir daugelio klasikų kūrinius. Taip pat ir J. Biliūnui – susitikimą su jo žmona atrastume naujausioje eseistikos knygoje „Kol veda viltis“. Turtingas žodynas parodo autorius erudiciją, literatūrski straipsnių pavadinimai išduoda emocinį jo santykį su aprašomaisiais. J. Kundrotas menininkų asmenybes vykusiai atskleidžia cituodamas jų kūrybą.

Parodės keletą nuotraukų ant sienos, J. Kundrotas pasakė: „Čia mano altorėlis.“ Kudirka, Maironis, be abejo, Čechovas. Pastarajį bene labiausiai vertina – tiek dėl kūrybos, tiek dėl pažiūrų. Net kelis kartus pakartojo garsiąjį A. Čechovo nuostatą, kad žmogus turi būti pajėgus suvaldyti save. Tada ir pamaišia apie J. Kundroto asmenybės savotiš-

ką „čechoviškumą“, prisiminiau garsiąjį rusų klasiko mintį, kad žmoguje viskas turi būti gražu.

Gebėjimas pamatyti šviesą kiekvienoje asmenybėje – esminis J. Kundroto kūrybos bruožas. Taip pat – begalinė meilė gyvenimui. „Gyvenimas – neįkainojama vertybė, svarbiausia dovana, kokią žmogus gauna užgimdamas“, – parašyta ant knygos „Kol veda viltis“ viršelio. Galvodama apie tai, prisiemuvi vieną autoriaus papasakotą vaikystės įvykių. Kaip išprastai, tą sekmadienį jis su savo šeima ėjo į bažnyčią. Buvo giedamos iškilmingos giesmės. Visi stovėjo. Pasirodė saulė, pro langų vitražus žmones apgaubė šviesa. Mažojo Juozo širdį užplūdo jam paciām sunkiai suvokiamas dėkingumas ir pajautimas, kaip viskas yra gražu ir gera. Gera, kad jis sveikas, kad turi šeimą, kad jie visi kartu. Gal tokie momentai įkvėpia žmogų ir kituose ieškoti to, kas gražu. Taip pat – per kitų asmenybų pažinimą auginti save. Tai atsispindinti ir kūryboje, pastangose atskleisti ne savo, o kitų nuopelnus, kitų skeležiamą šviesą. Toks vaižgantiškas deimančiukų ieškojimas.

Besisvečiuodamas jo namuose suvoki, kokia svarbi žmogui gyvenimo aplinka ir kiekviena kasdienybės akimirka. Ant buto sienų – įvairiausi paveikslai. Nuo smulkiaių Gražinos Didelytės grafikos darbelių iki jau minėto A. Martinaičio ekspresyvaus potėpio. Maždaug penki tūkstančiai knygų. Net nedrįsti abejoti, ar visas jas rašytojas perskaitė, tik kyla klausimas – kaip ir kada. Garbingą vietą namuose užima pianinas ir akordeonas. J. Kundrotas sėda prie pianino ir užgroja širdžiai mielą melodiją. Be jokių natų, tiesiog iš klausos.

J. Kundrotas itin domėjos Stasio Santvaro kūryba. Poeto jubiliejaus proga paraše monografiją apie jį. Monografija išėjo, bet tokiams darbui laiko buvo labai mažai, tad autorius jautė poreikį grįžti prie šios asmenybės gyvenimo ir galbūt parašyti apie ją išsamiau, įvairiausiai. Tad greitai turėtume sulaukti keleto novelių. Man atrodo, simboliskas monografijos pavadinimas – „Veidu į šviesą“. Kai gyvename pagal pašaukimą, darbais atspindime savo esmę. Taip pat kituose matome bruožus, kurie galbūt giliai giliai glūdi ir mumyse. Te nesupyksta taip kukliai gražius žodžius priimantis J. Kundrotas, bet, mano galva, niekas geriau neatspindės šio rašytojo laikysebos, nei jo paties sugalvotas monografijos apie S. Santvarą pavadinimas...

Vladimiro BERESNIOVO nuotrauka

Ad hoc

Andrius JAKUČIŪNAS

Senamiesčio menininkų galerijoje-dirbtuvėje veikianti jaunosios kartos tapytojos (g. 1984) Eglės Karpavičiūtės paroda „Science fiction. Retrospekyva“ pirmą akimirką, vos ižengus pro galerijos duris, sukelia daugiau klausimų, negu patiekia atsakymų, susidėliojančių iš kai kurių žinių apie autorę. 2009-aisiais ši jauna menininkė Vilnius dailės akademijoje apsigynė tapybos magistro laipsnį, siu metu tėsia aspirantūros studijas; girdėta, esą tapytoja išskirkia „mąslumu ir filosofišku nusiteikimu“, skaityta, kad „menininkė fiksuoja kasdienius daiktus ir kultūros reiškinius, tačiau kvestionuoja jų universalų supratimą, ištraukdama iš įprasto konteksto ir papildydamas naujomis prasmėmis“, – esą taip buities objektas tampa metafora, ženklu, nurodančiu į tūkstančius jų apkibusių kontekstų.

„Jei pagal vaizduojamų objektų pobūdį reikėtų sudėlioti Eglės paveikslus į natūros ir kultūros lentynas, visi jos darbai, be abejø, atsidurtų pastarojoje: tapytoja domina žmogaus sukurtas pasaulis. Tapytoja savo drobėse vaizduoja technologizuotą pasaulį (...). Kūrių laikas taip pat suprobleminamas: visa yra ir sena, ir nauja, išsiėsia iš praeities į ateitį, o dabarties, kuri trukna vos akimirksniu, tarsi ir nėra. Lyg teigiamą, jog viskas yra laikina, daiktai nėra ilgaamžiai, o tai, ką regime, téra tikrovės iliuzija“, – rašoma apie E. Karpavičiūtės galerijos „Gaidys“ interneto svetainėje.

Tad ką gi išvystame ateję į galeriją? Nors parodos pavadinimas suformuluotas taip, lyg darbuose pačiu manieringiausiu pavidalu triumfuotų modernybė – tokia, kokią ją išsivaizduoja tuzinai šiuolaičinių menininkų, – kokios ir norisi tikėtis, pasiryžus nepraeiti pro šalį, – daugelis darbų pribloškia sumanymo (bet ne įgyvendinimo) pa-
prastumu. Tamsiuose fonuose švie-
sa išryškinamas arba, tiksliau, pasi-
naudojus šviesą iš tamsos ištraukia-
mas koks nors daiktas tampa kone
kiekvieno darbo centru, turbūt – ir
esme, taigi visą įmanomą paveikslų turinį privalome „ištraukti“ būtent iš to nepernelyg iškalbaus, bet ir ne nebylio objekto, levituojančio daugiau kiekvienos drobės centre. Dažniausiai tai koks nors

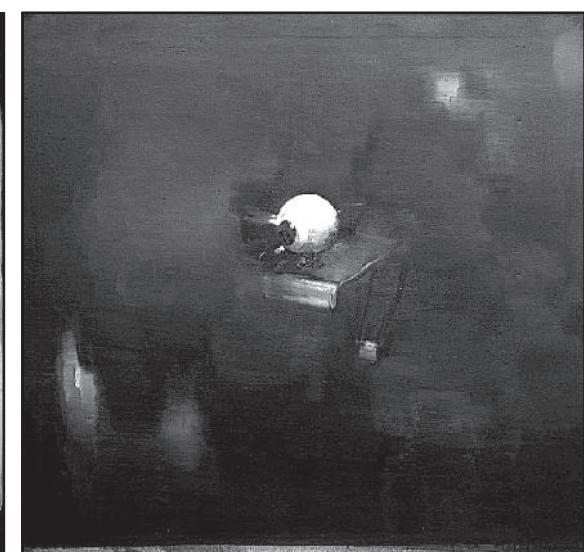
neva šiuolaikinis technologinis įrenginys, pavyzdžiui, emuliatorius, autorės valia netekęs apibrėžtumo ir tariamai pakylėtas virš savo tiesioginės paskirties, jaudinantis, kaip žiebtuvėlio tamsoje apšviečiamas cigaretės galas paskutinę akimirką prieš uždegimą. Šitoks žiūrėjimo į pasaulį būdas, reikalaujantis begalinio atidumo niuančiams ir jautrumo, savaime tampa originalia stilistika, vertinga ne tik dėl savo išskirtinumo techninėje prasme, – iškūnyti ši sumanymą reikiā nemenkos meistrystės, – bet ir dėl to, kad šitaip Eglė netiesiogiai (kai kas pasakytu – filosofiškai) deklaruja savo kaip stebėtojos vaidmenį dabartiname pasaulyje, taip pat savo pačios parodoje – o tai nūdiens, kuri trokšta kiekvieną individą apibrėžti kaip aktyvą, atrodo išsišokeliška ir nemodernu. Juo labiau kad savo paveikslų objektais pasirinkdama belaičius (kauliukai, šviesus atspindžiai) arba XXI a. pradžia ar apskritai ateiti atspindinčius daiktus (emuliatorius, lenktyninės mašinos), juos tapo taip, tarsi būtų XX a. pradžios nespalvotų juoste-
lę naudojanti fotografé, ryškiai kontrastinga šviesa ar blykste traukianti iš tamsos jai svarbius objek-
tus. (Šiuos fotografinius vaizdinėjus dar labiau neapibrėžtus ir belaičius daro minkštus, platus potėpis, gramzdintant juos tapybinėje ma-
terijoje.)

Koncepciniu parodos atskaitos tašku tampa fikcijos ir tikrovės san-
tykis, kurį bene geriausiai atskleidžia mokslinės fantastikos (*science fiction*) vaizdinių genezė ir jų recepcijos ypatybės, todėl šios są-
vokos radimasis pavadinimine atrodo pagristas ir logiškas: kaip *science fiction* vaizdinių realybės-ateities fikcija savo realumu iškina tik peržengusi tikrovės ribas, taip fikcija dažnai tampa tikrovės pagrindu – ją naikindama patvirtina jos būvę (egzistavimą). Todėl, anot au-
torės, yra kuriama ne tik tikrovės ekranizacija, bet ir ekranizacija yra realizuojama: susipina laikas ir erdvė, ateities vizija ir praeities haliucinacija.

Čia kyla pagunda manyti, – o tai patvirtina ir kai kurios menininkės užuominos, ir darbų atlikimo būdas, – jog autorė, kaip ir daugybė jos bendraamžių, giliinasi į reklamos tikrovę, kurioje koks nors daiktas taip pat ištraukiama iš visumos, ją išblukinant (tamsus fonas, skir-

Eglė KARPAVIČIŪTĖ. „Golemas“, 2008.

Eglė KARPAVIČIŪTĖ. „Emuliatorius“.

tas reklamuojamo objekto privalumams pabrėžti) – bent jau remiamasi logika, kurią pasitelkia darbų atlikimo technikoje nesunku aptiktis reklamos gamybos metodų – blizgesys, *qui pro quo* ir t. t. Reklamos šmékla atispindi ir darbų pavadinimuose, tų pavadinimų keliamose aliužijose – sakykim, „Golemas“ ar „Zahiras“. (Susidaro išpūdis, kad darbų pavadinimai kurti labai kruopščiai, matyt, tikintis, jog labiau išprusiam žiūrovui vien jų reikšmių užteks, kad jis pajęgtu su-kurti savo interpretaciją.) Viena vertus, tuos personažus galima tiesiskai susieti su mokslinės fantastikos herojais, suvokus juos kaip technologinių monstrų provaizdžius, – toks aiškinimas, žinoma, niekam nedarytų garbės. Betgi dar sunkiau atskirytu išpūdžio, kad Golemas (žydu) mitologinę būtybę, suformuojama iš molio ir purvo bei atgaivinama magija; minima, kad Golemas aktyvuojamas jam ant kaktos užrašius ar po liežuviu pa-
kišus lentelę su žodžiu „Emet“ (hebraiskai tai reiškia „tiesa“), o „išjungiamas“ ištrynus žodžio „Emet“ pirmą raidę, tada gaunamas „Meit“ (hebraiskai – „negyvas“) iškūnija reklamą, reklamos tikrovę, kuri nėra nei tiesa, nei melas, šitaip jis tarsi išreiškia vieną pagrindinių parodos minčių, tarsi jo figūra, t. y. jo galimos reikšmės suponuoja pačią parodą (galbūt todėl „Golemas“ kabo netoli durų, ir ižengdamas į galeriją lankytos jas pirmiausia mato tą darbą). Tas pats ir dėl vardo „Zahiras“ (žmogus ar objeketas, sugebantis jį stebinčiajam sukelti obsesiją, jo veikiamas asmuo suvokia vis mažiau ir mažiau – iš pradžių tik miegodamas, o paskui ir visą laiką), kurio galima reikšmė ne mažiau kalba apie reklamos tikrovę, tos tikrovės hiper-

realumą ir, deja, to hiperrealumo pasekmes, dėl to atsiranda nemalonus socialinio atsakingumo prieskonis. Visgi apie tai reikėtų kalbėti atsargiai, nes Eglės kūrių pavadinimai gali veikti dvejopai: arba padėti iš-sišruoti vaizdą, arba sulaidinti, pa-teikę gausybę galimų interpretacijos krypčių.

Betgi visos tiesioginės ir netiesioginės reklamos principų įgyvendinimo tapyboje deklaracijos būtų niekinės, jei Eglės tapyba nepakiltų aukščiau naivaus reklamos tikrovės ribų tyrinėjimo – šiicia atkreptinas dėmesys į pavadinime esantį žodį „retrospekyva“. Realistinę (iliuzinę), supaprastintą, patraukliai, reklaminę, bet kartu ir surežisuočią, dirbtinę, tuščią formą įgavęs vaizdas atspindi tik savo pavirsių, nes praranda originalumą, prasmę ir turinį – šitoks jis tampa netikras ir įgauja nostalgiską, retrospekyvų pobūdį. Pasensta, tampa istorija tarsi archyvas, saugantis tik perdibrtus tikrovės ar antrinės realybės vaizdus, kurie tampa fikcijų fikcijomis.

Tapyboje naudodama patraukliai, paversutinišką ir tuščią reklaminę formą, dailininkai, kaip pati teigia, apmasto ir tapybos reikšmę, kvestionuoja jos pajęgumą autentiškai kalbėti apie pasaulį: reklaminė forma labai greitai pasensta, nes netenka savo prasmės ir turinio, o tai privercia suabejoti vaizdu, tapyba ir jos naujumu. Todėl retrospekyvinė ekspozicija rodo tapybos raidą, kai ankstesni kūrybos etapai tampa archyvo dalimi, istorine medžiaga, kuri jau nefunkcionuoja. Retrospekyvinė ekspozicija atlieka „negyvo“ vaizdo funkciją – tai vizualinės kapinės, pasenusi kultūra, parodanti, kaip buvo prieita iki *science fiction*. (Anot autorės, terminas *science fiction* vartoamas, nes reklaminė for-

ma nudailina, supaprastina, surežisuoja vaizdą ir priartina prie tikrovės tiek, kad jis tampa hiperrealus.)

Daugiau galėtume daryti išsądą, kad parodos autorė sajmoningai stengiasi atsakyti į klausimus, naunodamasi popularia simuliujamais, fiktyvios tikrovės ir jos tikruojo problema, – trumpai tariant, stengiasi eksplloatuoti tai, ką jos ir kelios ankstesnės kartos baigia negyvai išeksploatuoti. Todėl tematiskai darbai anaipolti nėra originalūs, veikiai tai grynas *mainstreamas*, už kurio, be to, kyso Jono Gasiūno ausys (ką pasakyti apie darbą „Odisėja“, kuriame pavaizduota kosmonauto galva?). Tačiau, siekdama anksciau minėtų tikslų, menininkė, regis, patenka į vieno savo darbo „Ad hoc“ (mokslę, o ypač pseudomoksles, tai yra hipotezę, su galvota norint paaškinti neigiamus eksperimentų ar stebėjimų rezultatus, kad būtų galima išgelbėti teoriją nuo paneigimo) įtakos zoną, – bet gal tai iргi numatyta? Taigi efektas ir to efekto sukuriama originalumo iliuzija tolį pranoksta deklaruojamasičias teses, kurios nėra labai gavios, ir vadinamąjį filosofiškumą, pagrįstą turbūt vien tuo, kad tarp jauniosios kartos labai madinga pasiremti Jorge Luisu Borgesu.

Visgi ištirdžiusi laikų ribas, ištrynusi skirti tarp buvusio ir būsimo, Eglė šitaip darsyk – vėlgi netiesiogiai – save deklaruoja kaip stebėtous pasaulio narę, pasaulio, kuriame téra patirties laikas, kuriame apskritai galima egzistuoti tik retrospekyviškai, susiejus savo patirtį su pasaulio patirtimi (taip pat ir technologine, mitine ir t. t.). Tai, atmetus techninę atlikimo pusę, kuri žavi, yra bene vertingiausia Eglės dovana žiūrovui.

13 d., trečadienį, 11.35 val. Véliučionių vaikų socializacijos centre (Véliučionių kaimas, Satriņinkų sen., Vilnius r.), **15 val.** Čiobiškio vai-
kų socializacijos centre (Čiobiškio kaimas, Širvintų r.) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus rašytojas Alvydas Šlepikas ir aktorius Andrius Bialobžeskis.

14 d., ketvirtadienį, 14 val. Naujojo Daugėliškio vaikų globos namuose (Naujasis Daugėliškis, Ignalinos r.), **16 val.** Švenčionėlių vaikų globos namuose (Vilnius g. 130, Švenčionėliai) – renginiai iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Dalyvaus poetė Alma Karosaite ir aktorė Lilija Žadeikytė.

15 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Aldonas Ruseckaitės su kaktuviniu vakaras su nauja knyga „Marios vandens“. Vakare dalyvaus rašytoja Aldona Ruseckaitė, literatūros kritikė Janina Riškutė, aktorė Olita Dautartaitė, Vilija Grigaitė, gitara gros Artūras Kelpša.

19 d., antradienį, 17.30 val. Ra-

sytojų klube – Juliusas Kelerio poezijos vakaras „Mūsų istorija“. Vienas prancūziškas filmas.“ Dalyvauja aktorė Jolanta Dapkūnaitė ir autorius. Vakare bus atidaryta Ramūno Danisevičiaus ir Irmano Gelūno fotografijų paroda „720 nanometro“.

20 d., trečadienį, 16 val. Vilnius 3-iuosiuose vaikų globos namuose (V. Grybo g. 29) – susitikimas su rašytoja Ramute Skučaičia iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“.

21 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – poeto Vacio Reimerio memuarų knygos „...Buvo... kelionė per gyvenimą“ pristatymas. Vakare dalyvaus autorius V. Reimeris, literatūrologas prof. Petras Bražėnas, literatūros kritikas Alfredas Guščius, leidėjas, literatūros kritikas Stasys Lipskis, rašytojai Romas Sadauskas, Pranas Treinys, prof. Saulius Sondeckis, skaitovas Juozas Šalkauskas, kultūros darbuotoja Birutė Kurgonienė.

I renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. 85 2629627, 85 2617727; el. paštas: rasytojuklubas@aiwa.lt.

Rugsėjo 30 d. įvyko LRS Valdybos posėdis. I Lietuvos rašytojų sąjungą priimti nauji nariai: **Gintaras Bleizgys, Nijolė Daujotytė, Kristina Gudonytė, Sergejus Kanovičius, Birutė Terės Lengvenienė, Donata Mitaitė, Linda Navickaitė-Greiciuviene.** Sveikiname!

„Poezijos pavasario“ almanacho sudarytoju pasiūlytas Laurynas Katkus. LRS suvažiavimą nuspresta surengti 2011 m. balandžio 15 d. Rinksite naują pirmiškinką (baigiasi J. Liniauskos dvi kandidacijos), naują valdybą. Iki gruodžio 15 d. lauksite jūsų pasiūlymų, kas galėtų būti renkamas LRS pirmiškinku, kas tiktu LRS valdybai. Jūsų paminėtus asmenis bandytume kalbinti rengti rinkiminę programą. Mūsų el. paštas valdyba@rasytojai.lt. Pasiūte reikėtakite, ar nepamiršote susimokėti savo kasmetinio narys Lietuvos rašytojų sąjungoje mokesčio – 25 Lt.

LRS informacija

Tarptautinis dainuojamosios poezijos festivalis „Tai – Aš“

19 d., antradienį

18 val. Varėnos kultūros centre (Sejamiesčio a. 3) koncertuos Gediminas Storpirštis, Giedrius Arbačiauskas, Andy Glandt (Vokietija), Rocio Ramos (Ispanija), Aris Ziemelis, Saulceris Ziemelis ir Dzintars Tilaks (Latvija). Bilietai kaina – 10, 15 Lt. Bilietai parduodami Plungės kultūros centre.

19 val. Radviliškio kultūros centre (Maironio g. 10) koncertuos Vygintas Zmejauskas, Vygantas Kazlauskas, Laurent Secco (Prancūzija), Jan Jicha (Čekija). Bilietai kaina – 15 Lt. Bilietai parduodami Radviliškio kultūros centre.

19 val. Skapiškio (Kupiškio r.) kultūros namuose koncertuos Zala ir Driukas, Rugiaveidė (Daiva ir Saulius Steponavicių), Stanley Samuelsen (Farerų salos), Trio: Alois C. Braun (Vokietija), Riccardo Perotti (Ekvadoras), Alberto Caleris (Argentina). Bilietai kaina – 10 Lt. Bilietai parduodami Pasvalio krašto muziejuje.

20 val. Vilnius Kavinėje „Franki pub“ (Vilnius g. 37) koncertuos Denis McLaughlin (Š. Airija). Iėjimas nemokamas.

20 d., trečadienį

18 val. Plungės kultūros centre (Sejamiesčio a. 3) koncertuos Vygintas Zmejauskas, Vygantas Kazlauskas, Laurent Secco (Prancūzija), Jan Jicha (Čekija). Bilietai kainos – 10, 15 Lt. Bilietai parduodami Plungės kultūros centre.

18 val. Pasvalio krašto muziejuje (P. Avižionio g. 6) koncertuos Zala ir Driukas, Rugiaveidė (Daiva ir Saulius Steponavicių), Stanley Samuelsen (Farerų salos), Trio: Alois C. Braun (Vokietija), Riccardo Perotti (Ekvadoras), Alberto Caleris (Argentina). Bilietai kaina – 10 Lt. Bilietai parduodami Pasvalio krašto muziejuje.

19 val. Veisiejų (Lazdijų r.) kultūros namuose (Dariaus ir Girėno g. 33) koncertuos Gediminas Storpirštis, Giedrius Arbačiauskas, Andy Glandt (Vokietija), Rocio Ramos (Ispanija), Aris Ziemelis, Saulceris Ziemelis ir Dzintars Tilaks (Latvija). Bilietai kaina – 15 Lt. Bilietai parduodami Veisiejų kultūros namuose.

20 val. Vilnius Kavinėje „Franki pub“ (V

**91-ojo kūrybinio
sezono spalio
mėnesio
repertuaras**

14 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Michalo Walczako „Keliančių kambario viđu“. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

15 d., penktadienį, 16 d., šeštadienį, 17 d., sekmadienį, 18 val. premjera! Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) – Danielio Daniso „Akmenų pelnai“. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kaina – 40 Lt.

15 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius – Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilietu kaina – 50 Lt.

16 d., šeštadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Ingeros Hagerup „Stiklinė arbato su citrino“. Vienos dalies komedija. Režisierė Danutė Juronytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

16 d., šeštadienį, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) – Cezario grupės premjera! Spektaklis pagal Pauliaus Širvio poeziją „Nutolečioli“. Režisierius Cezaris Graužinis. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 40 Lt.

16 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilnius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

17 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Inesos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kaina – 12 Lt.

19 d., antradieni, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Gycio Ivanausko teatro gastoje „Vyrai baltais sijonais“. Vienos dalies spektaklis. Choreografas Gytis Ivanauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 30, 35 Lt.

19 d., antradieni, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Eric-Emmanuel Schmitt „Smulkis vedybiniai musikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietu kainos – 25, 30 Lt.

20 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Timothee de Fombelle „Švytury“. Monospektaklis. Režisierius Gintaras Varnas. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietu kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) veikia kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa.lt*.

Nuo spalio 13 d. Kauno valstybinis dramos teatro fojė (Laisvės al. 71) veikia Giedrius Bunevičiaus teatrinių fotografių paroda „Teatras – gyvas“. Paroda veiks iki **lapkričio 10 d.** **Lapkričio 17 d.** persikelis į Menų spaustuvę (Šiltadaržio g. 6, Vilnius) ir veiks iki **gruodžio 19 d.**

Kauno kamerinis teatras

14 d., ketvirtadienį, 18 val. F. Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietu kainos – 40, 50 Lt.

15 d., penktadienį, 18 val. premjera! D. Fo, F. Rame „Viena namuose“. Monokomedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 20, 25 Lt.

16 d., šeštadienį, 18 val. premjera! R. Bradbury „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

17 d., sekmadienį, 18 val. premjera! E. Radzinskij „Koba“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietu kainos – 20, 25 Lt.

20 d., trečiadienį, 18 val. svečiuose Valstybinis Vilniaus mažasis teatras / Mens Publica – Y. Reza „Atsitiktinis žmogus“. Vienos dalies tragikomedija. Režisierius Jonas Vaitkus. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 24, 30 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) veikia darbo dienomis 14-18 val., savaitgaliais 11-17 val. Informacija tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir „Bilietu pasaulis“.

Kauno valstybinis lėlių teatras

15 d., penktadienį, 18 val. mėgėjų teatro „Siena“ spektaklis – S. Mrožeko „Lapino medžioklė“. Dviejų dalių satyrinė komedija. Režisierė H. Šumilaitė. Bilietu kaina – 15 Lt.

16 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – „Uma-Uma“. Kaip tarp susivėlusų būti susišukavusiams, tarp nuobodžių – įdomiam, ir kaip nuo alkano apginti geriausią draugą? Nuo 3 m. Režisierius A. Žiurauskas. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

17 d., sekmadienį, 12 val. „Nykturkas nosis“. V. Haupo pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius. Bilietu kainos – 8, 10 Lt.

20 d., trečiadienį, 19 val. „Palėpės muzika“ – grupė „Blue in Bossa“. Atlikėjai: „Empti“ ir „Pieno lazeri“ vokalistė Giedrė Kiliauskienė bei gausus instrumentininkų būrys – Vytis Nivinskas (kontrabas), Darius Rudis (mušamieji, perkusija), Eduardas Armonas (gitarė), Andrej Polevikov (klavišiniai) ir Pavel Žemoitėn (perkusija). Bilietu kainos – 20, 25, 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) veikia IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina „Bilietu pasaulis“.

Nemunas ISSN 0134-3149
Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos raštojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

15 d., penktadienį, 19 val. Mindaugo Valiuoko „Septyniolika“. Režisierė Edita Prakliauskaitė-Miliniene. Bilietu kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Strauso „Šiksno sparnai“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Janina Malinauskaitė. Spektaklio trukmė – 3.20 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

15 d., penktadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Mommattro žibuko“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Kęstutis Jakštėnas, dirigentas Virginijus Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agnis Danilevičs (Latvija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

16 d., šeštadienį, 18 val. Franco Leharo „Linksmono našlė“. Trijų veiksmų operė. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Virginija Idzelytė, choreografas Danil Salimbaev (Rusija). Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

17 d., sekmadienį, 12 val. Zitos Bružaitės „Voro vestuvės“. Dviejų veiksmų operėlė-baletas vaikams. Choreografas Jurijus Smoroginas, dirigentas Virginijus Visockis, scenografe Iveta Ciparytė, kostiumų dailininkė Ana Lorens. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietu kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

17 d., sekmadienį, 18 val. Žoržo Bizė „Karmen“. Dirigentas Julius Geniušas, režisierius Gintas Žilys, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietu kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

20 d., trečiadienį, 17 val. Genadijaus Gladkovo „Brėmeno muzikantai“. Dviejų veiksmų miuziklas vaikams ir tėveliams. Režisierius Dmitrijus Harchenko (Estija), dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Anne-Mai Heimola (Estija). Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietu kainos – 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

Kasa (Laisvės al. 91) veikia 11-14, 14.45-18 val., poilsio diena pirmadienis. Informacija tel. 20 09 33. Bilietus taip pat galima įsigyti internetu www.muzikinisteatras.lt.

15 d., penktadienį, 18 val. Vakarų kompozitorų kūriniai. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas). Solistė Ana Ioanna Oltaen (fleita, Šveicarija). Dirigentas Kaspar Zehnder (Šveicarija). Programa: Ludwigo van Beethoveno Simfonija Nr. 5 c-mol, op. 67, Carlo Nielseno Koncertas fleitai ir orkestrui, Felicio Mendelsohno Bartholdy Uvertūra „Rami jūra“ ir laimingas pasiplaukiojimas“ D-dur, op. 27. Bilietu kainos – 10-20 Lt.

16 d., šeštadienį, 17 val. Fortepijono rečitalis. Aleksandras Isakovas (fortepijonas). Programa: Johanno Sebastiano Bacho Partita e-moll BWV 830, J. S. Bacho, S. Rachmaninovo Preludas E-Dur iš siučios „Smukui solo“, Ludwigo van Beethoveno Sonata Nr. 17 d-moll, op. 31, Frederiko Chopino Scherco Nr. 2 b-moll, op. 31, Baladė Nr. 1 g-moll, op. 23, Gabrielio Faure Siciliana, op. 78, Aleksandro Isakovo Fantazija op. 12 iš ciklo „Didelės virtuozinės pjesės“, 1997 m., Sergejaus Rachmaninovo Romansas „Čia gera“, „Itališkoji polka“, Franzo Liszto Vengriškoji rapsodija Nr. 13 a-moll. Bilietu kainos – 10, 15, 20, 25 Lt.

17 d., sekmadienį, 17 val. Fortepijono legenda iš Japonijos. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Sergejus Krylov (Italija). Solistė Fujiko Hemming (fortepijonas, Japonija). Dirigentas Robertas Šervenikas. Programa: Wolfgango Amadeus Mozarto Simfonija Nr. 40, g-moll, Ludwigo van Beethoveno Koncertas fortепijonui ir orkestrui Nr. 5. Bilietu kainos – 10, 15 Lt.

20 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje salėje – koncertas iš ciklo „Kauno kvartetas ir jaunieji“. Kauno sttinginių kvartetas: Karolina Beinarytė (I smuikas), Dalia Terminaitė (II smuikas), Eglė Karžinaitė (III altas), Saulius Bartulis (violončelė); Ernestas Sidiškis (klarnetas) Programa: Wolfgango Amadeus Mozarto Kvintetas klarnetui ir sttinginių kvartetui op. 108, A-dur, K. 581, Allegro, Larghetto, Menuetto. Trio I. Trio II, Allegretto con Variazioni, Maurice Ravelio Sttinginių kvartetas F-dur, Allegro moderato – Tres doux, Assez vif – Tres rythmique, Tres lent, Vif et agite. Bilieto kaina – 10 Lt.

Filharmonijos kasa veikia II-VII 14-18 val. Informacija tel. 20 04 78, www.kaunofilharmonija.lt.

14 d., ketvirtadienį, 19 val. i Kauno menininkų namus sugrįžta „Geras džiazas, geriemis žmonėms!“. Vakaro tema – „Nothing but blues“. Vakaro sei-mininkai – Kauno džiazo kvintetas ir svečias – saksofonistas Juozas Kuraitis. Bilietu kaina – 15 Lt, studentams ir seniorams – 10 Lt.

20 d., trečiadienį, 19 val. Virgilijus Noreika ir jo mokiniai: Karolina Glinskaitė (sopranas, III kurso bakalaureatė) ir Kasparas Damalis (tenoras, III kurso bakalaureatas). Renginį ves muzikologas Vaclovius Juodpusis. Bilietu kaina – 10 Lt, studentams ir seniorams – 5 Lt.

Bilietus galima įsigyti Kauno menininkų namų Muzų svetainėje (I a., I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), taip pat visose *TIKETA* kasose.

Kauno menininkų namai
V. Putvinskio g. 56 www.kmn.lt

14 d., ketvirtadienį, 19 val. i Kauno menininkų namus sugrįžta „Geras džiazas, geriemis žmonėms!“. Vakaro tema – „Nothing but blues“. Vakaro sei-mininkai – Kauno džiazo kvintetas ir svečias – saksofonistas Juozas Kuraitis. Bilietu kaina – 15 Lt, studentams ir seniorams – 10 Lt.

20 d., trečiadienį, 19 val. Virgilijus Noreika ir jo mokiniai: Karolina Glinskaitė (sopranas, III kurso bakalaureatė) ir Kasparas Damalis (tenoras, III kurso bakalaureatas). Renginį ves muzikologas Vaclovius Juodpusis. Bilietu kaina – 10 Lt, studentams ir seniorams – 5 Lt.

Bilietus galima įsigyti Kauno menininkų namų Muzų svetainėje (I a., I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), taip pat visose *TIKETA* kasose.

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje (Vilniaus g. 41, Vilnius) – Vilmos Markauskaitės tapybos darbų pristatymas. Paroda veiks iki **lapkričio 15 d.**

14 d., ketvirtadienį, 18 val. Bažnytinio paveldo muziejuje (Šv. Mykolo g. 9, Vilnius) vyks paskaita „Bažnytinės Sapiegų fundacijos. Ilgintis stebuklė“. Paskaitoje pagrindinis dėmesys bus skiriamas XVII-XVIII a. šaltiniuose plačiausiai aprašytų ir sensacingiausių Sapiegų fundacijų. Skaitovė dr. Tojana Raciniūnaitė.

15 d., penktadienį, 13 val. ekskursija Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicijoje. Iejimas su muziejaus bilietu.

16 d., šeštadienį, 12 val. edukacinis užsiėmimas „Šeimos herbas“. Bilietu kaina šeimai – 14 Lt.

20 d., trečiadienį, 17 val. parodos „Vilniaus bernardinės: kasdieybė ir šventės. Archeologinių tyrinėjimų medžiaga“ atidarymas.

</

Kauno karuselė

Vyšnių sodas scenos griuvėsiuose

Pastaruoju metu visur labai šalta. Na, beveik visur. Labiausiai bau-ginančios tokiu metu atrodė mon-kyklų aktų salės, drėgnai nešildomi rūsiai arba, pavyzdžiu, išgriautos teatro patalpos. Spalio 9 d. teatro mēgėjai buvo sukviesti į jau seno-kai šlovingos istorijos kelyje stab-telėjusią Didžiąją Kauno dramos teatro scenos salę. Ir, žinoma, ne pasi-šaldyt, o pradėti šventi teatro 90-me-tį. Išgriauta scena dabar dvelkia skersvėjota, kiek atšiauria bažny-tine didybe, salė primena pačią nuo-stabiausią instaliaciją, o scena pui-kiausiai užpildyta statybinių pasto-lių scenografija. Žiūrovai ta proga gavo šiltų pledų, po puodeli karšt-os arbatos ir galėjo pasirožeti, kaip tais pastoliais, apsiavusios juo-dais aksominiais aukštakulniais, laipioja vieno novatoriškiausiu-jaujų lietuvių kūrėjų Naujų idėjų

kamerinio orkestro NICO smuiki-ninkės.

O vėliau neliko nei bažnyčios, nei teatro, nes žiūrovai staiga pateko į kino salę.

„Smeds Ensemble“ iš Suomijos ir „Audronio Liugos produkcija“ pristatė videoinstalaciją „Gyvasis vyšnių sodas“. Tikriausiai daug kas pamena istoriją apie tai, kaip viename šalia Vilniaus esančiam vasarnamymje Lietuvos teatralai su-sirinko realizuoti labai keisto projekto.

„Vyšnių sodas“ nėra iprastas sce-nos meno kūrinys. Tai – tėtinis kū-rybinis procesas, kuriamo, pasitelkus įvairių meno formų – teatro, kino, mu-zikos ir performanso – sintezę ieško-ma atsakymą į klausimus apie kūry-bos prasmę, atminties vertę ir vertyb-ų kaitą. Viena garsiausiai XX a. pje-sių pasitelkiama kaip metafora, pa-

dedanti apmąstyti kultūros vietą lai-ko tékmėje ir prisiminti jau Anapilin išėjusius mūsų kultūros „vyšnių so-do“ kūrejus“, – teigė projekto suman-ytojai.

Kadangi reiškinys buvo labai ne-iprastas ir gana trumpalaikis, teko ji įamžinti ir vis dėlto palikti istorijai. Videoinstalacija, kuri primena ipras-tą dokumentinį filmą, sukurtą iš „Vyšnių sodo“ repeticijų, interviu su da-lyviais ir viso kūrybinio proceso do-kumentacijos, yra projekto dalis ir kartu jo tāsa, siekiant apmąstyti gilu-minius šiuolaikinio teatro pokyčius.

Projekte dalyvavo garsūs Lietuvos teatro menininkai. Pacios įvairiausios asmenybės, kurios filme taip pat atsi-skleidė labai skirtingai. Jaunieji daugiausia kalbėjo apie save, kiti – apie A. Čechovą, buvimo kartu džiaugs-mą ar net kultūrinės Lietuvos situaci-jos problemas. Tokią įvairovę galėjo-lemti tik labai laisvai ir kūrybingai interpretuojamas „spektaklis“. Nors, tiesės sakant, visai ne rezultatas svar-biausias šio susibūrimo tikslas. Vi-siens tiesiog norėjosi pabūti kartu.

Gal kiek keistai ir neiprastai, nes, kaip teigia patys aktoriai, retsykiai-sunku buvo suvokti, kur baigiasi gy-venimas ir prasideda spektaklis. Tie-siog tam tikroje vietoje ir tam tikru laiku susiformavo kūrybinės ben-druomenės utopija šiandieniniam-pasaulyje. „Tai ne spektaklis, o pa-prasciausias vyšnių sodas. Viltis, kad dar galime būti kartu“, – šiltu buvi-mu džiaugėsi reiškis Gytis Pad-e-gimas. O Audronis Liuga, teigė, jog šis sodas yra kartu buvę žmonės. „Pro-jekte dalyvavo aukščiausio teatriniu meistriskumu pasiekę menininkai, kurie jau seniai dirba ir yra suformu-vę, teatro istorijai atidavę savus teat-ro standartus. Buvo be galio malonu-matyti, kokie imlūs jie šiame projek-te, kaip viską sugebėjo pradėti nuo nulio“, – teigė A. Liuga.

„Viskas gimė tarsi iš nieko. O re-zultatas – kad jau visam laikui esa-me surišti“, – kalbėjo Jonas Vaitkus, iš pradžių projekte dalyvavęs gana epizodiškai, o vėliau išitraukęs vis intensyviu.

Atrodo, būti kartu visiems labai

patiko, bendruomenė susibūrė, ta-čiau bent jau videoinstalacijoje už-fiksuoja paties spektaklio epizodai žiūrovų taip iki galio ir neįsileido. Lyg ir liko užsidarę savyje, neper-prasti.

Reiškis J. Vaitkus, G. Padegi-mas, aktorius Juozas Budraitis filmo pristatyme dalyvavo neatsitiktinai. Kiekvieno jų teatrinėje karjerėje Kauno dramos teatras – reikšminga vieta. „90-metį švenčiantis teatras mena savo „vyšnių sodo“ prieit ir kuria ateities viziją. Kokia jis bus – dar negalime pasakyti, taip pat kaip ir Čečovo „Vyšnių sodo“ persona-žai nežino, koks likimas laukia jų, kai sodo nebėliks.“

Visai nedaug nuo teatro teatsi-liekantį jubiliejų švenčia ir aktori-us J. Budraitis. Nors aktorių žino ne tik Lietuvos, bet ir visos buvusios Soviетų Sajungos kino žiūrovai, vien-telis teatras, kuriame jis vaidino, yra Kauno dramos teatras. Ta proga ir pa-sipylė sveikinimai.

Parengė

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Moters portretas“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, spalio 19 d., Kitokio kino klube bus rodoma melodrama „Moters portretas“, sukurta pagal XIX a. rašytojo Henry Jameso literatūrinį šedevrą, žinomą ir mūsų skai-tytojams. 1881 m. parašyta knyga šokiavo amžininkus ir dar ilgai bu-vo laikoma nepadoriu literatūros kūriniu. Mat ne visiems patiko naujos ir naivios amerikiečių kultūros projekciai į cinizmu persmelktų senosios Europos tradicijų atmosferą, o ir pagrindinė kūriniu tema – nepri-klausomybės siekiančios moters iš-gyvenimai – buvo labai drąsi.

Sis filmas – tikra atgaiva akiai ir sielai. Po „Fortepijono“ išgarsėjusi reiškis Jane Campion iš Naujosios

Zelandijos persikėlė į XIX a. paba-gos Ameriką ir Europą, bet liko iš-tikima savo svarbiausiai temai – moters išsilaisvinimui. Amerikie-čių kino kritikas Davidas Denby žurnale „The New Yorker“ net grie-biasi šiuolaikiškos terminologijos, teigdamas, kad „reiškis“ interpre-tavo H. Jameso heroje kaip simto metų senumo feminiscų stilių pri-menančią kankinę“.

Reiškis nuo pirmų kadrų panar-dina žiūrovus į slopinamų geismų ir intymių fantazijų kupiną jaunos moters pasaulį. Populiari aktorė Nicole Kidman vaidina gražią, turtingą ir nepriklausomą merginą Izabelę Ar-čer, kuri šokiruoja savo giminaicius atsakydama tekėti už turtingo an-glų lordo. Ji neskuba, nes nori daug

ko pasiekti ir savo gyvenimą paversi-ti tobulu meno kūriu.

Po tévo mirties Izabelė atvyksta į Europą. Žinoma, jii svajoja apie as-meninę laimę ir didelę meilę, tik liki-mas kažkodėl jai siunčia vien ne-laimes ir skaudžius nusivylimus.

Anglijoje Izabelė sužino, kad mi-rus dėdei ji paveldi visus jo pinigus. Nors ir iki šiol mergina turėjo daug-ybę gerbėjų, netikėtai užgriuveš palikimas ją padaro dar geidžiamos-ne nuotaka. Tačiau jos naujoji draugė ponija Serena Merl (aktorė Bar-barā Hershey) jau numaciusi, kam panelė Arčer turėtų atiduoti savo ran-ką, sirdį ir, žinoma, pinigus. Tai – pretenzingas egoistas, apsimetantis meno žinovu, Gilbertas Osmondas (aktorius Johnas Malkovichius). Iš-tekėjusi už demoniško žavesio ne-stokojančio ciniiko Izabelė patiria vi-su gražių iliuzijų krachą, nes suži-no, kad jos santuoka – tai ponios Merl ir jos meilužio klastingas sandėris. Tikslas senas kaip pasaulis – užvaldyti svetimą turtą.

Savaitgalis prie televizoriaus

Meilės troškimas ir suaugusių žmonių žaidimai

Gediminas JANKAUSKAS

Po 2001 m. rugsėjo 11-osios tra-dijos Holivudo bosaiv buvo pa-skelbę moratoriumą kino reginiams apie teroristus ir net nukėlė vėles-niam laikui kelių jau baigtų filmu-premjeras. Tiesa, neilgai trukus draudimas buvo atšauktas, ir tarsi iš gausybės rago pasipylė filmai, kuriems galima būtų duoti septin-tojo dešimtmecio pradžioje sukurto Stanley Kubricko ševedro pavadinimą: „Kaip aš nustojaus bijoti ir pamilaun atominę bombą“. Pirmaja-me šios serijos filme „Blogo kom-panija“ (2002 m.) CŽV agentai bandė nupirkti iš buvusių kagėbių kažkur Sibire pavogtą portatyvinę atominę bombą, kurią teroristai ke-tino susprogdinti Nju Džersye. Jei manote, kad tokia situacija iš prin-cipo negalima, prisiminkite citatą iš oficialaus JAV Gynybos depar-tamento dokumento, paskelbtu dar prezidento George'o Busho (tėvo) laikais: „Šiandien 164 branduoli-nės galutės laikomos dingusiomis be žinių. Viena jų, jeigu tikėsime, „Baimės kainos“ (penktadienis,

22.30 val., TV6) prologu, dar 1973 m. tik per stebuklą nesprogo numuš-tame kariniame žydu lėktuve per ginkluotą Egiptą ir Izraelio konfliktą. Po daugelio metų šią bombą smėlynuose rado kažkokie avantū-ristai ir savo radinį pardavė Pietų Afrikos prekeiviniui ginklais. Vėliau rusų specialistų paremontuota „pragi-riška mašinėlė“ dar ne kartą ke-liaus iš rankų į rankas, bet kaskart vis labiau artės prie Amerikos, kur kai kas ketina susprogdinti nieko bilo ne įtariamo Baltimorės miesto gyventojus ir tokiu būdu iš-provokuoti branduolinį konfliktą tarp JAV ir Rusijos.

Pagal Tomo Clancy romaną su-kurtame filme regime visai įmanomą „šaltojo karo“ situaciją. Miršta Rusijos prezidentas, o jį pakeičia neaiškiuos praeities ir neprognozu-jamas politikas. CŽV įtaria kai ku-riuos rusų mokslininkus kuriant naujas branduolinius ginklus. Todėl tyrimo imasi agentas Džekas Rajanas (jį vaidina Benas Affleckas).

Mistinėje dramoje „Velnio ad-vo-katas“ (šeštadienis, 21.00 val., TV1), nors veiksmas vyksta šiuo-

laikiame Niujorke, autoriai siekia kur kas gilesnių asociacijų. „Kaip jūs manote, kokiu pavidalu velnias dabar galėtu pasirodyti žemės gy-ventojams?“ – klausama šiame filme. Ir tuo pat atsakoma: „Jis gali būti tik advokatas.“

Ne paslapčias, kad advokatai už

gerą atlygi imasi ginti akivaizdžius

nusikaltėlius ir neretai melu bei ap-gaue išplėšia jiems palankų nuospo-rendi.

Toks yra ir jaunus Floridos

teisininkas Kevynas Lomaksas (akto-

rius Keanu Reevesas), kol kas ne-

pralaimejės nė vienos bylos.

Už sa-

vo neeilinius sugebėjimus jis kartą gauna viliojančių pasiūlymų padir-beti advokatu Niujorke. Ambicin-

gas jaunuolis tik gerokai vėliau su-

žinos, kad už tai teks sumokėti sa-

vo nemirštai siela. Bet tada, kaip

sakoma, šaukštai po pietu...

„Tobuloje žmogžudydystėje“ (šeštadienis, 23.15 val., LNK) vis-kas kur kas banaliau. Klestinti Niujorko verslininkai Stivenas Teiloras (aktorius Michaelas Douglas) pašli-jusios profesinės problemas pastū-mėja bankroto link, bet ir asmeni-niame gyvenime reikalių ne ką ge-

resni. Kaip tik dabar Teiloras pra-deda įtariti, kad jo gražuolė žmona

Emilė (aktorė Gwyneth Paltrow) yra

jam neištikima su dailininku Dei-viu Šo.

Pasidomėjė konkurento biografiija,

Stivenas sužino, kad Deividas yra

aferistas, ne kartą sė-dejės kalėjime.

Matyt, nusprendęs,

kad geriausia gynyba yra puolimas,

Stivenas suranda Deividą ir pasiū-lo jam... nužudyti Emilę.

Jei atsibodo filmuoze dažnai ro-

domos smurto istorijos, pasižiūré-

kitė senamadiško stiliums lenkų me-

lodramą „Šopenas – meilės troški-

mas“ (šeštadienis, 21.00 val., LTV).

Šio filmo centre – kompozitorius

Frederiko Šopeno gyvenimo emig-

racijoje epizodai ir audringi ryšiai

su prancūzu rašytoju Žorž Sand, ku-

riui 1837 m. pamilsta Paryžiaus mu-

zikinių salonų favoritą. Jų romanas,

iš pat pradžių įsimylėjės sukė-

lės nemažai rūpescių ir karčių aki-

mirkų, tėsiavimų aštuonerius metus ir

komplikuojasi, kai kompozitorius

įsimylė rašytojos duktė Solanž.

Pikantiško meilės trikampio pe-

ripetijas matysime ir reiškis iau-

re Adriano Lyne'o filme „Nepadorus

pasiūlymas“ (šeštadienis, 22.30 val., TV3). Jauni sutuoktiniai Dajana ir Deividas Merfiai kartą atsiduria labai pikantiškoje situacijoje. Viename vakarelyje milijonierius Džonas Gedžias (aktorius Robertas Redfor-das) pasiūlo sutuoktiniams milijo-ną dolerių. Žinoma, ne už gražias akis, o už vieną meilės naktį su Dajana. Tokiu būdu jauna šeima aki-mirkniui išspręstę visas savo finan-sines problemas. Pagunda didžiu-lė. Bet ar ne per didelę būsimos lai-mės kaina?

„Snobo nakties“ seanse rodoma drama, sukurta pagal britų dramaturgo Patricko Marberio pjesę